

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 3ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1958

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓ. ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΗ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

Ἐξελέγη δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας ὁ κ. **Σπράτης Μυριβήλης** τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἐν τῇ Τάξει τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν πρὸς πλήρωσιν τακτικῆς ἑδρας τῆς Λογοτεχνίας.

ΕΓΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1957

Μετὰ πρότασιν τῆς Συγκλήτου, εἰσηγουμένου τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας ὁ ἀπολογισμὸς Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων τοῦ ἔτους 1957.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ κ. **Ἐρρ. Σκάσσης** παρουσιάσας τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. **Ἰωάννου Σταματάκου** «*Πλουτάρχου Ἡθικῶν, Εἰ Πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον*», Ἀθῆναι 1957, εἶπε περὶ τούτου τὰ ἑξῆς:

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννου Σταματάκου ἐπιγραφόμενον «*Πλουτάρχου, Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον*» (an seni sit gerenda res publica). Ὁ καθηγητὴς κ. Σταματάκος τυγχάνει λίαν γνωστὸς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν φιλολογικῶν ἐργασιῶν (Λεξικοῦ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης μετὰ ἐτυμολογίας ἐκάστης λέξεως, ἄλλου Λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καθαρευούσης καὶ δημοτικῆς καὶ τῆς Νέας ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν, οὗ ἐξεδόθησαν 2 τόμοι: α — *μίλλιον*, ἐπίσης διτόμου ἱστορικῆς Γραμματικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κ.ἀ.π.).

Τὸ ἑσχάτως ἐκδοθὲν ἔργον του ἐκ σελίδων 345 διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Τὸ

πρωτον, τὰ προλεγόμενα (σ. 9 - 50), περιέχει γενικά ζητήματα, ἀνάλυσιν τοῦ περιεχομένου καὶ τὴν χειρόγραφον παράδοσιν. Τὸ δεύτερον (σ. 51 - 121) περιλαμβάνει τὸ ἀρχαῖον κείμενον τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἀπέναντι τὴν μετάφρασιν, κάτωθεν τοῦ κειμένου ἀναγράφονται αἱ κριτικαὶ μαρτυρίαι (testimonia critica) καὶ τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα (apparatus criticus). Τὸ τρίτον μέρος, τὸ καὶ μεγαλύτερον, περιέχει ἐρμηνευτικὸν ἐπίμετρον (σ. 123 - 314), ἔπεται πλουσιωτάτη βιβλιογραφία (σ. 315 - 325), ἀκολουθεῖ πίναξ λέξεων καὶ πραγμάτων (σ. 327 - 343) καὶ τέλος μονοσέλιδος πίναξ χωρίων κριτικῶς ἐπεξεργασμένων.

Τὸ ἐξ 28 κεφαλαίων συγκείμενον ἀρχαῖον κείμενον τοῦ Πλουτάρχου θὰ ἠδύνατο κατὰ τὸν κ. Σταματάκον νὰ διαρθρωθῆ ὡς ἑξῆς: πρέπει ὁ γηράσκων δημόσιος ὑπάλληλος νὰ ἀποσύρεται τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας λόγω γήρατος ἢ ὄχι; (κεφ. 1 - 17)· ὁποίου εἶδους ὑπηρεσίαι πρέπει νὰ ἀνατίθενται εἰς τὸν γεγηρακότα δημόσιον ὑπάλληλον καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ὀφείλει οὗτος νὰ ἐκτελῆ αὐτὰς (κεφ. 18 - 25), μετὰ δὲ τὴν παρεμβολὴν δύο κεφαλαίων, τοῦ 26ου καὶ 27ου, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν ὀλίγον ἔπειτα, ἔπεται τὸ γενικὸν συμπέρασμα (κεφ. 28). Ἀφοῦ ἐδείχθη δηλαδὴ ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ γηράσκοντος ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ ἀπαιτεῖ τὴν ἐν αὐτῇ παραμονὴν του, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπουσιν αἱ σωματικαὶ καὶ πνευματικαὶ δυνάμεις του, καὶ ἀφοῦ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν δὲν μετέχει μόνον ὁ στρατηγός, ὁ ρήτωρ, ὁ δημόσιος λειτουργός ἐν γένει ἀλλὰ καὶ πᾶς πολίτης ἐκ φύσεως πεπροικισμένος διὰ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ κοινωνικοῦ, τοῦ φιλανθρώπου καὶ τοῦ φιλοπάτριδος, δὲν εἶναι ἀκατανόητον νὰ ἀποσύρεται ὁ γεγηρακὸς δημόσιος λειτουργός εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ τὰς ἀσχολίας αὐτοῦ, καὶ δὴ εἰς χρόνον καθ' ὃν αἱ ψυχικαὶ αὐτοῦ ἀρεταὶ τῆς δικαιοσύνης, τῆς εὐφυΐας εὐρίσκονται εἰς τὴν μεγαλυτέραν δύναμίν των; Εἶναι ὀρθὸν καὶ δίκαιον νὰ στερηθῆ ἡ πατρις τῶν ἀρετῶν αὐτῶν;

Δύναται νὰ φαντασθῆ τις ποῖον κοινωνικὸν σάλον καὶ ποῖαν δημοσιούπαλληλικὴν ἀναστάτωσην θὰ ἤγειρε σήμερον τοιαύτη πρότασις παρατάσεως ἐπ' ἀόριστον τοῦ ὁρίου ἡλικίας τῶν δημοσίων λειτουργῶν!

Εἴπομεν προηγουμένως περὶ παρεμβολῆς τῶν δύο κεφαλαίων (26ου καὶ 27ου). Τὸ περιεχόμενον τούτων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς φαίνεται ἀντιστρατευόμενόν πως πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν προηγουμένων κεφαλαίων, καθ' ἃ ὁ δημόσιος λειτουργός πρέπει νὰ μετέχη τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐνῶ εἰς τὰ δύο αὐτὰ κεφάλαια ὑποστηρίζεται καὶ ἐνισχύεται διὰ παραδειγμάτων ἱστορικῶν, ὅτι καὶ πᾶς πολίτης ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης δύναται νὰ ἀσκῆ πολιτικὴν. Ἀλλὰ τότε γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, πρὸς τί ὁ δημόσιος λειτουργός νὰ ἀσκῆ διὰ βίου τὰ καθήκοντά του, ἀφοῦ ὁ αὐτὸς παραιτούμενος κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν δύναται νὰ ἐξακολουθῆ καὶ ὡς ἀπλοῦς πολίτης νὰ πολιτεύεται;

Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ὁ κ. Σταματάκος ἐπαρκῶς διαφωτίζει (σ. 23 - 24) ἐπεξηγῶν τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐπραγματεύθη τὸ θέμα του ὁ Πλούταρχος.

Ἐν τοῖς προλεγόμενοις ὁ κ. Σταματάκος ἀναλύει τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου (*εἰ πρῆσβυτέρῳ πολιτευτέον*) σκέψεις τοῦ Πλουτάρχου οὐχὶ καθ' ἣν σειρὰν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἀρχαίῳ κειμένῳ, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὴν σημερινὴν νοοτροπίαν καὶ κατὰ αὐστηρῶς λογικὴν συνοχὴν καὶ ἀλληλουχίαν. Οὕτω ὁ ἀναγνώστης κατανοεῖ πληρέστερον καὶ ἀσφαλέστερον τὰ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου λεγόμενα. Πρὸς τούτοις ὁ ἐκδότης ἐπιφέρει καὶ τινὰς λίαν χρησίμους παρατηρήσεις ὑπογραμμίζων ἔνια κενὰ τοῦ περιοχομένου, ὡς εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν χρονικῶν ὁρίων τῆς γεροντικῆς ἡλικίας (785^B 791^C), ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς δόξης ὡς «καλοῦ ἐνταφίου» (783^D) καὶ τέλος τὸ ἔθιμον νὰ ὀμιλῶσι πρῶτοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Δήμου οἱ ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη γεγονότες, ἐξ οὗ συμπεραίνει ὁ Πλούταρχος, ὅτι ὁ νομοθέτης ἠθέλε νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς νέους ἀπὸ τῆς πολιτικῆς. Τοῦτο ὁ κ. Σταματάκος θεωρεῖ αὐθαίρετόν πως, ἀφοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν ὀμίλουν μόνοι οἱ ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη ἀλλὰ πρῶτοι, πρὸ τῶν νεωτέρων των, οἱ ὅποιοι ὄφειλον νὰ τρέφωσιν ἀπόλυτον σεβασμὸν πρὸς τοὺς πρῆσβυτέρους.

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς ταῦτα γίνεται λεπτομερὴς λόγος περὶ τῆς χειρογράφου παραδόσεως (σ. 25 - 50). Περὶ τῆς μεθοδικῆς καὶ λίαν ἐπιπόνου ἐργασίας ταύτης πολλὰ θὰ εἶχε νὰ εἴπῃ τις καὶ νὰ ἐξάρῃ, ἂν μὴ ἦτο ἡ κλειψύδρα τοῦ χρόνου περιορισμένη. Παρὰ τὴν ἔλλειψιν χρόνου εἶναι ἄξια μνείας τὰ ἑξῆς:

Ὁ κ. Σταματάκος πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Πλουταρχείου κειμένου ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν περὶ τοὺς 23 κώδικας ἔναντι δύο ἢ τριῶν μόνον (Μαρκ. 250 X τοῦ 11^{ου} αἰ., Παρισ. 1672^E ὀλίγον μετὰ τὸ ἔτος 1302 καὶ τοῦ Παρισ. 2076 τοῦ 15^{ου} αἰ.), οὓς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ κειμένῳ ὁ αἰόιδιμος Καθηγητὴς ἡμῶν Γρηγόριος Βερναρδάκης. Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Βερναρδάκη, παρὰ τὰς ἐπικρίσεις ἡμετέρων καὶ ξένων, ὑπῆρξεν ἔργον μεγάλης σπουδαιότητος. Κατώρθωσεν ὡς γίγας μόνος αὐτός, ὑπ' οὐδενὸς βοηθούμενος, νὰ ἐκδώσῃ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὀλόκληρον τὸν Πλούταρχον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Teubner (τόμ. 7 Λιψ. 1888 - 1896). Ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως ταύτης τοῦ Βερναρδάκη μόλις νῦν ἐπ' ἐσχάτων ἤρχισε δημοσιευομένη νεωτέρα ἔκδοσις τῶν Ἡθικῶν τοῦ Πλ. ἀνατεθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1925 εἰς πλειάδα λαμπρῶν ἐπιστημόνων ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης Max Pohlenz.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δύο τούτων ἐκδόσεων (Βερναρδάκη καὶ Σταματάκου) καθίσταται προφανὴς καὶ ἀναμφισβήτητος ἡ ἀξία, ἣν ἐνέχει ἡ ὑπὸ παρουσίᾳ ἐκδοσις διὰ τὴν ἑλληνικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐπιστήμην. Θὰ ἀρκεσθῶμεν πρὸς συντομίαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν γραφῶν κωδίκων, αἱ ὅποια περιλαμβάνονται ἐν τοῖς

κριτικοῖς ὑπομνήμασι μόνον τῶν 6 - 7 πρώτων σελίδων τῶν δύο τούτων ἐκδόσεων.

ἐν σελ. 1η Βερναρδ. 2 Σταμ. 22	ἐν σελ. 5η Βερναρδ. — Σταμ. 26
» 2α » 4 » 26	» 6η » 7 » 33
» 3η » 7 » 26	» 7η » 3 » 24
» 4η » 4 » 15	

Γενικῶς παρατηροῦμεν ὅτι τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα τοῦ κ. Σταματάκου (ἐπὶ κειμένου 40 περιόπου σελίδων στερεοτύπου ἐκδόσεως) περιέχει περὶ τὰς 1000 γραφὰς κωδίκων ἀναφερομένας εἰς 300 περίπου χωρία.

Ἐπὶ τοῦ ὕλικου τούτου ἐρειδόμενος καὶ τῆς ἐξαντλητικῶς λεπτομεροῦς συγκρίσεως τῶν παραλλήλων γραφῶν τῶν διαφόρων κωδίκων προβαίνει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὴν κατὰταξιν τῶν ἐπὶ μέρους χειρογράφων εἰς 4 οἰκογενείας κατ' αὐστηρῶς φιλολογικὴν μέθοδον. Ἐπιχειρεῖ συγχρόνως πλήρη κριτικὴν ἔρευναν ἐνίων δυσκόλων χωρίων καὶ προχωρεῖ εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ λεγομένου «στέμματος» τῆς χειρογράφου παραδόσεως. Ἐπὶ πλέον ἔνεκα τῆς μεγάλης διασταυρώσεως τῶν γραφῶν τούτων παραθέτει (ἐν σελ. 48) λεπτομερῆ ἀριθμητικὸν πίνακα, ὅστις δίδει πιστὴν εἰκόνα τῶν πρὸς ἀλλήλας διασταυρώσεων ὄλων τῶν γραφῶν τῆς χειρογράφου παραδόσεως.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς χειρογράφου παραδόσεως εἶχεν ὑποβληθῆ ὑπὸ τοῦ κ. Σταματάκου τῷ 1935 ὡς ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορία διατριβὴ εἰς τὴν Φιλ. Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐκρίθη ὑπ' αὐτῆς λίαν εὐμενῶς. Τὴν διατριβὴν ταύτην μνημονεύει καὶ ὁ ἐπιφανὴς φιλόλογος Konrad Ziegler ἐν τῷ περισπωδᾶσται αὐτοῦ περὶ τοῦ Πλουτάρχου ἄρθρου του ἐκ σελ. 326 ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ PW (τόμ. 21 σ. 822 τοῦ ἔτους 1951).

Ὅπως ἰδιαιτέρως πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθῆ ἡ ἀπόλυτος σαφήνεια τῆς μεταφράσεως εἰς γλῶσσαν ρέουσαν καὶ γλαφυράν. Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Σταματάκου εἶναι ἀπόρροια βαθείας κατανοήσεως τῶν νοημάτων τοῦ πρωτοτύπου καὶ μὲ τὸν τρόπον τῆς διατυπώσεως κάμνει ὁ συγγραφεὺς ἰδιαιτέρως νὰ διαφαίνεται ἡ προσωπικὴ σφραγὶς τοῦ Πλουτάρχου.

Τὸ μετὰ χεῖρας βιβλίον ἤρchiσε πρὸ πολλῶν ἐτῶν (τῷ 1939) ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Δ. Δημητράκου, ἀλλὰ διεκόπη εἰς τὴν § 788^A τοῦ ἐρμηνευτικοῦ ἐπιμέτρου. Καὶ μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ 1957 ἀνατυπωθὲν εἶδε τὸ φῶς (ἀναθεωρημένον ἐν τισιν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως) ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐκδόσεων τοῦ ΟΕΣΒ. Εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος κατὰ σύμπτωσιν καὶ ἐκ παραλλήλου ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Teubner ὁ 5ος τόμος (fasc. 1) περιέχων τὸ «*Ei presbυτέρω πολιτευτέον*» (recensuit et emendavit C. Hubert, praefationem scripsit M. Pohlenz, XXX, 142 S. 1957.

Εἴμεθα εὐτυχεῖς νὰ διαπιστώσωμεν, ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου κ. Σταματάκου λεγόμενα, ἐν ἀναφορᾷ τῆς πρὸς ἄλληλα σχέσεως τῶν περιεχόντων τὸ κείμενον τοῦτο χειρογράφων, συγκρινόμενα πρὸς τὰ ἀντιστοίχως (σ. VI - XV) ὑπὸ τοῦ Pohlenz ἐν τῷ προλόγῳ ἐκτιθέμενα ἱκανοποιῶσι πολὺ περισσότερον δι' ὧσων ἐκτενέστερον λέγονται. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ὁ κ. Σταματάκος ἐσημείωσεν αὐτά, ὡς ἐδηλώθη, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1935.

Πρὸς τιμὴν τοῦ ἕλληνος ἐκδότου εἶναι ὅτι ὁ Pohlenz ἐν σ. XXX τοῦ προλόγου του μνημονεύει ἐκ πολλῶν ὑπαρχουσῶν ἐργασιῶν ξένων φιλολόγων μόνον τὰς δύο τοῦ κ. Σταματάκου (τὴν διδακτορικὴν διατριβὴν τοῦ 1935 καὶ τὴν *Kritische Beiträge zu Plutarchs Moralien* ἐν Ἀθήναις 1935). Τὰς αὐτὰς ἐργασίας ἀναφέρει ἐν τῷ αὐτῷ ἔργῳ καὶ ὁ Hubert ἐν τῇ ὑποσ. τῆς σελ. 20 τοῦ κειμένου, ἐπὶ πλέον δὲ ὁ αὐτὸς μνημονεύει καὶ τρίτην τινὰ ἐναίσιμον διατριβὴν τοῦ L. Nahpsen (δακτυλογραφημένην ὅμως καὶ ἀδημοσίευτον, Erlangen 1925). Ἀμφοτέρων τὰς ἐναισίμους διατριβὰς ἀναγράφει καὶ ὁ προορηθεὶς Konrad Ziegler ἐν τῷ περὶ Πλουτάρχου ἄρθρῳ αὐτοῦ σ. 822 (PW. ἐνθ' ἄν.).

Ἐπὶ πλέον ὁ Hubert ἐν τῷ κριτικῷ ὑπομνήματι συχνάκις ποιεῖται μνείαν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σταματάκου γενομένων διορθώσεων ἢ ἀναγνώσεων (σσ. 24, 4, 27, 17, 29, 10, 50, 18 κ. 19, 53, 20 δίς).

Ἐν τῇ κριτικῇ τοῦ κειμένου ἀποκαταστάσει ὁ κ. Σταματάκος ἔτεμε τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἐχόμενος τῆς παραδόσεως, ὡς πολὺ ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ἐν τῇ βιβλιοκρισίᾳ αὐτοῦ μόνον ὡς πρὸς τὴν κριτικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου (Ἀθηνᾶ, τόμ. ΕΑ 1957 σ. 349 ἔξ.) ὁ σοφὸς καὶ πολὺπλευρος ἐρευνητὴς καὶ κράτιστος φιλόλογος κ. Κωνστ. Γεωργούλης. Μόνον ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ προσφεύγει ὁ κ. Σταματάκος εἰς διορθώσεις ἐπιβοηθουμένας ἐκ τῆς χειρογράφου παραδόσεως.

Ἄλλὰ καὶ αἱ κριτικαὶ μαρτυρίαι (*testimonia critica*) τοῦ κ. Σταματάκου εἶναι προφανῶς περισσότεραι καὶ ἐκτενέστεραι ἐν σχέσει πρὸς τὰς τῆς ἐκδόσεως Pohlenz - Hubert. Θὰ εἴχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐν 797^D 14 ἀντὶ Cicer. ad fam. IV 3 γραπτ. Cic. fam. IV, 13, 2, 7.

Τέλος ἐρχόμεθα εἰς τὸ τρίτον καὶ μεγαλύτερον μέρος, τὸ ἐρμηνευτικὸν δηλαδὴ ἐπίμετρον (ἐκ. σελ. 191). Τοῦτο, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἶναι ἔξαντλητικὸν καὶ περιλαμβάνει πάσης φύσεως σχετικὴν πληροφορίαν (ἔτυμολογικὴν, γραμματικὴν, συντακτικὴν, ἐρμηνευτικὴν καὶ πραγματικὴν). Πρὸς πληρεστέραν δὲ κατανόησιν τοῦ κειμένου παραθέτει ὁ ἐρμηνευτὴς πολλὰ παράλληλα χωρία κυρίως ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου (ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων συγγραφέων) περιέχοντα τὴν λέξιν ἢ τὴν ἔννοιαν, ἐπιδιώκων προφανῶς διὰ τούτου τοῦ τρόπου νὰ ἐρμηνευθῇ ὁ Πλουτάρχος διὰ τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἐκ τοῦ Πλουτάρχου.

Τὸ ἐρμηνευτικὸν τοῦτο ἐπίμετρον ἐξυπηρετεῖται καταλλήλως καὶ λίαν εὐχερῶς διὰ τοῦ ἐπισυναπτομένου ἀλφαριθμητικοῦ πίνακος λέξεων καὶ πραγμάτων μετὰ τῶν οἰκείων παραπομπῶν εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου.

Ὅλως δ' ἐξαιρετικῶς ἐν τῷ ἐρμηνευτικῷ ἐπιμέτρῳ πραγματεύεται πλήρως τὴν φιλολογικὴν ἔρευναν 32 ἐν ὄλῳ δυσκόλων χωρίων τοῦ κειμένου, τὰ ὅποια πρὸς εὐκολίαν τοῦ μελετητοῦ σημειοῦνται κατὰ σειρὰν ἐν ἰδιαιτέρῳ πίνακι τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ ἔργου.

Αὐτὰ δι' ὀλίγων εἶχον νὰ εἶπω περὶ τῆς τελευταίας λαμπρᾶς ἐργασίας τοῦ κ. Καθηγητοῦ. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἐὰν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐν τῇ συνεχείσει τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης διὰ τοῦ Ἀρχείου ἐκδόσεως ἐλλήνων συγγραφέων, ἤθελεν εὐμοιρῆσει τοιούτων, ὡς ὁ κ. Σταματάκος, ἐκδοτῶν, ὅστις τόσον διὰ τοῦ «Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον» ὅσον καὶ διὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ἐτίμησε καὶ ἐξακολουθεῖ τιμῶν τὴν ἐλληνικὴν ἐπιστήμην οὐ μόνον ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς.

*

Ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Καλιτσουνάκης, λαβὼν τὸν λόγον, εἶπε περὶ τοῦ παρουσασθέντος, ὡς ἄνω, δημοσιεύματος τοῦ κ. Ἰωάν. Σταματάκου τὰ ἐξῆς:

Ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ εἰς τὰ λεχθέντα. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Πλουτάρχου «Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον» ἀπευθύνεται εἰς τὸν Εὐφάνην τὸν Ἀθηναῖον, γέροντα ἤδη ὅπως καὶ ὁ Πλούταρχος. Ὁ Εὐφάνης οὗτος φαίνεται (πρβλ. 20, 794 b) ὅτι εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὰ ὕψιστα ἀξιώματα, μεταξὺ ἄλλων καὶ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου («ἦν νῦν σὺ μεταχειρίζη τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς ἐπιστασίαν») καὶ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς πόλεως του εἰς τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον.

Ὁ Εὐφάνης οὗτος γέρον ἤδη ὢν καὶ ἔνδοξος θέλει νὰ ἀποσυρθῆ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Ὁ Πλούταρχος τὸν συμβουλεύει νὰ μὴ τὸ κάμῃ. Ἐφ' ὅσον, λέγει ὁ Πλούταρχος, ἔχει τις ἐν ἑαυτῷ ἀκμαίαν τὴν συναίσθησιν τῆς ἠθικῆς ἀξίας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ καθήκοντος δὲν δικαιοῦται ἐκ νωθρότητος ἢ ἐκ ρραστῶνης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του. Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ἀρχίζῃ κανεὶς γέρον ἤδη τὴν πολιτικὴν σταδιοδρομίαν. Αὕτη πρέπει ἐνωρὶς νὰ ἀρχίζῃ, εἶναι δὲ δι' αὐτὴν προωρισμένοι οἱ ὠριμοὶ ἄνδρες. Ἡ Ἱστορία παρέχει πολλὰ παραδείγματα μεγάλων πράξεων καὶ κατορθωμάτων ἀπὸ ἀνδρᾶς εἰς προχωρημένην ἡλικίαν, καὶ ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ πεδίου. Ἡ κάθοδος ἀπὸ δρᾶσιν εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα εἰς εὐτελεῖ βίον μὲ περιορισμένην ἀκτῖνα ἐνεργείας εἶναι τι ἀποτρόπαιον, ἐπαίσχυντον δὲ ὅταν καταντᾷ εἰς βίον ἀπολαύσεων.

Αἱ σωματικαὶ ἀπολαύσεις ἔχουν διὰ τοὺς γέροντας λήξει, μένουν ὅμως αἱ

πνευματικά ἀπολαύσεις, τοιαύτας δὲ ἀπολαύσεις παρέχει ἡ πολιτικὴ δρᾶσις. Εἶναι ἡ χαρὰ διὰ κοινωφελεῖς πράξεις. Εἶναι δὲ πολὺν εὐκολώτερον νὰ διατηρήσῃ τις δόξαν, ἢν ἔχει ἤδη, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὴν πρῶτην φορᾶν. Οἱ γέροντες ἄλλως τε δὲν φθονοῦνται. Ὅστις καταφεύγει εἰς εὐμάρειαν καὶ ἀπραξίαν περιπίπτει εἰς ἀδοξίαν καὶ πνευματικὴν κατάπτωσιν. Ἡ πολιτεία εἰς δυσκόλους περιστάσεις χρειάζεται τὴν ἡλικίαν αὐτὴν μὲ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν ἔλλειψιν φιλοδοξιῶν ἢ ἄλλων παθῶν. Ὅστις ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του εἰς τὴν πολιτικὴν πρέπει καὶ εἰς τὸ γῆρας νὰ μένῃ πιστὸς εἰς αὐτήν, οἷονεὶ ὡς εἰς σύζυγον. Κανεὶς βασιλεὺς δὲν παραιτεῖται ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν του ἀξίωμα ἕνεκα τῆς ἡλικίας του, τὸ αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ κάνουν καὶ οἱ πολιτικοί.

Οἱ πολιτικοὶ πρέπει νὰ εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῆς ὀρητικῆς νεότητος καὶ νὰ μὴ ἀφίουν εἰς αὐτὴν τὴν διακυβέρνησιν τῆς Πολιτείας. Οἱ πολιτικοὶ εἶναι ἄχρηστοι μόνον ὅταν ἔκ τῆς ἡλικίας των προσβληθῶσιν ὑπὸ ἀσθενείας. Ἡ πατρις ἀπαιτεῖ ἰσόβιον ὑπηρεσίαν, βεβαίως οἱ γέροντες δὲν πρέπει τὴν ὅλην ὑπηρεσίαν τῆς Πολιτείας νὰ ἀναλαμβάνουν αὐτοί, ἀλλὰ μόνον δρᾶσιν ἀνάλογον πρὸς τὰς δυνάμεις των καὶ τὰς γνώσεις των. Τοιαῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη χρήσιμα διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ τοὺς πολιτικοὺς ἐκτίθενται εἰς τὸ συγγραμμάτιον τοῦτο τοῦ Πλουτάρχου, εἰς τὸ ὁποῖον οὗτος, παρ' ὅλας τὰς ἐπελθούσας πολιτικὰς μεταβολὰς, δεικνύει τὸν ἠθικὸν του σύνδεσμον πρὸς τὴν ἐκπαιδεύσασαν αὐτὸν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ χειρόγραφος παράδοσις τοῦ Πλουτάρχου εἶναι πολυμερής. Δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ δι' ὅλα τὰ συγγράμματά του. Ὁ Μ. Τρεν ἐξήτασε τὸ πρῶτον κατὰ τὰ ἔτη 1877 καὶ 1884 τὴν χειρόγραφον παράδοσιν τῶν Ἠθικῶν. Περὶ ταύτης λέγει ἐπίσης πολλὰ καὶ ὁ Βερναρδάκης εἰς τοὺς προλόγους τῶν τόμων τῆς ἐκδόσεώς του καὶ οἱ νεώτεροι ἐκδότες τῶν Ἠθικῶν, οἵτινες ἐπιμελέστατα ἐξέθηκαν τὰ κατὰ τὴν χειρόγραφον παράδοσιν. Ἐξαίρω ἰδίᾳ τὴν ἐργασίαν περὶ αὐτὰ τοῦ Nachstädt. Ὁ κ. Σταματάκος ἐκθέτει λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν χειρόγραφον παράδοσιν τοῦ Πλουταρχείου ἔργον τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε, συνεχίζων παλαιότεραν ἐνασχόλησίν του μὲ τὸ ζήτημα αὐτό. Ἡ ἐκθεσίς του εἶναι χρήσιμος καὶ διὰ φιλόλογους αὐστηρῶς καθὼς ἐπίσης καὶ δι' ὅσους θέλουν ἀπλῶς μόνον νὰ μελετήσουν καὶ νοήσουν τὸ ἔργον τοῦ Χαιρωνέως φιλοσόφου. Εἶναι ἀξιόλογος ἐργασία καὶ τιμᾷ αὐτὸν καὶ τὴν παρ' ἡμῖν φιλολογικὴν ἐργασίαν.

★

Ὁ κ. Ἰωάνν. Καλιτσουνάκης, παρουσιάζων τὰ κάτωθι νέα βιβλία, εἶπε περὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν τὰ ἑξῆς:

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Ἀκαδημίας δύο ἐπιστημονικὰ βιβλία τῶν ὁποίων οἱ ἀκριβεῖς τίτλοι εἶναι:

- 1) *Index Scriptorum mediae latinitatis,*
ab anno DCCC usque ad annum MCC,
qui afferuntur in novo
glossario ab Academiis
Consociatis juris publici facto.
Hafniae (= Κοπεγχάγη) Einar Munksgaard
MCMLVII (σελ. 1-194)

*

- 2) *Novum Glossarium mediae Latinitatis*
ab anno DCCC usque ad annum MCC,
edendum curavit
Consilium Academiarum Consociatarum
Huic fasciculo conficiendo praefuit
Franz Blatt
Universitatis Arhusiensis Professor
L
Hafniae (= Κοπεγχάγη) Einar Munksgaard
MCMLVII (σελ. 1-232)

Τὰ βιβλία αὐτὰ ἐκδίδονται εἰς Γαλλικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Union Académique Internationale καὶ τοῦτο ἀκριβῶς δηλοῖ ἐκ τῶν προτέρων καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν κατὰ τὴν ὕλην καὶ τοὺς συγγραφεῖς τῶν.

Εἰς τὸ πρῶτον, εἰς τὸν Index scriptorum κλπ., περιλαμβάνεται κατάλογος ὄλων ἐκείνων τῶν συγγραφέων οἱ ὅποιοι εἰς διαφόρους χώρας ἀποδελτιοῦνται συνεχῶς καὶ ἐξ ὧν θὰ ἀποτελεσθῇ τὸ μέγα «Γλωσσάριον τῆς μεσαιωνικῆς Λατινικῆς γλώσσης» τὸ ὅποιον θὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἀντίστοιχον, τὸ συνάρτημα οὕτως εἰπεῖν, τοῦ μεγάλου Thesaurus linguae Latinae (τῆς κλασσικῆς Λατινικῆς γλώσσης), τὸν ὅποιον ἐκδίδουν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀκόμη θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκδίδουν πέντε Γερμανικαὶ (κυρίως τέσσαρες Γερμανικαὶ καὶ μία Αὐστριακὴ) ᾿Ακαδημίαι.

Τὸ σχεδιαζόμενον τοῦτο «Νέον Γλωσσάριον (=Θησαυρὸς) τῆς μεσαιωνικῆς Λατινικῆς γλώσσης» (νομικῶν καὶ κυρίως θρησκευτικῶν κειμένων) περιλαμβάνει, ὡς καὶ ἀναγράφεται εἰς τὸν τίτλον, τὴν ἐν Εὐρώπῃ τότε εὐχρηστοῦσαν Λατινικὴν γλῶσσαν τῶν ἐτῶν 800-1200 μετὰ Χριστόν («un dictionnaire du bas-latin jusqu'à l'époque de Charlemagne»). Ἐκτοτε ἀποσχίζεται αὕτη εἰς τὰς νεοευρωπαϊκὰς ρωμανικὰς γλώσσας.

Ἡ ἐρμηνεία τῶν λέξεων καὶ ἡ ὅλη καθ' ὅλου γλῶσσα τοῦ βιβλίου εἶναι ἡ γαλλικὴ.

Εἰς τὰς ἐκθέσεις τὰς ὁποίας κατ' ἔτος ὑποβάλλω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθη-
νῶν, μετὰ τὴν κατ' Ἰούνιον ἐκάστου ἔτους σύνοδον τῆς «Διεθνoῦς Ἀκαδημαϊκῆς
Ἐνώσεως», ἔχω ἐκθέσει τὰ τῆς γενέσεως τοῦ μεγάλου τούτου ἐπιστημονικοῦ ἔργου
(τοῦ ἀποκληθέντος Νέου Λατινικοῦ Δουκαγγίου) καὶ τὰ τῆς συνεχισεῶς του.

Τὸ δεύτερον τῶν βιβλίων τούτων εἶναι δεῖγμα τοῦ σχεδιαζομένου Λεξικοῦ,
καὶ δὴ ὁλόκληρον τὸ στοιχεῖον L τυπωθὲν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διαθεσίμου ὕλικου
(fondé sur le material lexicographique disponible lors de sa mise en train,
le travail que voici ne peut être que provisoire). Τὸ βιβλίον θέλει νὰ ὑπο-
δείξῃ καὶ βοηθήσῃ τὴν ἐκτελουμένην ἀποδελτίωσιν καὶ τὰς ἄλλας συναφεῖς ἐργα-
σίας πρὸς ἀποτελεσιν ἐκάστου λήμματος (et de fournir aux chercheurs sur la
base des travaux déjà accomplis, un indispensable instrument de travail).
Ὁ καθηγητῆς *Franz Blatt*, ὅστις ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τοῦ τεύχους τούτου, ἐκθέ-
τει ἐν τῷ προλόγῳ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐγένετο ἡ ἐργασία καὶ ἔκδοσις τοῦ ὑπο-
δειγματικοῦ αὐτοῦ τεύχους καὶ ἀναφέρει τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας τῶν ὁποίων τὰ
σχετικὰ δελτία εἶχεν ὑπ' ὄψιν. Εἶναι ὅλαι σχεδὸν αἱ πεπολιτισμέναι εὐρωπαϊκαὶ
χῶραι. Τὸ βιβλίον βασίζεται κυρίως εἰς τὴν παρασχεθεῖσαν ὕλην ἐκ τῶν ἐκ Γαλ-
λίας, Γερμανίας καὶ Ἀγγλίας δελτίων. (Le présent lexique se fonde principa-
lement sur les matériaux fournis par les comités français, allemand et
britannique).

Εἶναι λίαν ἀξιανάγνωστος ὁ πρόλογος καὶ διὰ ἄλλας παρομοίας λεξικογρα-
φικὰς ὑποδείξεις. Ἐξαίρει ὅτι δὲν πρόκειται περὶ Λεξικοῦ ὁμοίου πρὸς τὸν Λα-
τινικὸν Δουκαγγιον καὶ τονίζει τὴν διαφορὰν τοῦ νέου Λεξικοῦ ἀπὸ τὸν Δουκαγγ-
ιον τοῦτον: le nouveau dictionnaire du latin médiéval ne prétend nulle-
ment remplacer le *Glossarium mediae et infimae latinitatis conditum a C. du
Fresne domino du Cange*, celui-ci étant à la fois une encyclopédie et un
dictionnaire; nous avons par conséquent réduit au minimum les explica-
tions d'ordre historique et technique. Le point de vue purement lexicolo-
gique prévaut. — Les faits de langue sont envisagés du point de vue philo-
logique: nous avons étudié les mots, leur formation et leur emploi.

Συνιστῶ εἰς τοὺς ἡμετέρους λεξικογράφους τὴν ἀνάγνωσιν πολλῶν ἐκ τῶν
ἄρθρων του. Π.χ. τοῦ τόσον συνήθους lector (λέκτωρ, lecteur) διὰ νὰ ἴδουν τὴν
διάρθρωσιν τῶν ἄρθρων, τὴν ἀναγραφὴν τῶν παραπομπῶν καὶ τὴν ἐκθεσιν τῶν
σημασιῶν κλπ.

Ἀμφότερα τὰ τεύχη ἐξεδόθησαν μετὰ πλείστης τέχνης καὶ φιλοκαλίας ὑπὸ
τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ ἐκδοτικοῦ Οἴκου *Ejnar Munksgaard*. Εὐτυχεῖς καὶ μακαρι-

σταί αί χῶραι αἴτινες δύνανται τόσον ἀπροσκόπτως καί ἐπωφελῶς νά καλλιεργῶσιν οὕτω τήν ἐπιστήμην. Αὐταί εἶναι αἱ ἀληθῶς πολιτισμέναι.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΜΕΛΟΥΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.—Βασιλικὰ μυρεψεία καί ἀρχεῖα ἐν Μυκῆναις, ὑπό Σπυρ.
*Μαρινάτου**.

Πλησίον τοῦ δευτέρου βασιλικοῦ περιβόλου τῶν Μυκηναῶν καί τοῦ περικαλλοῦς «τάφου τῆς Κλυταιμνήστρας» ὑπάρχει Κυκλώπειον ἀνάλημμα ὕψους τριῶν καί πάχους ἐνός καί ἡμίσεος μέτρων. Ἦδη ἀπό τοῦ 1923 εἶχε προσελκύσει τήν προσοχήν τοῦ Alan Wace, τοῦ ἀνδρός ὅστις συνέδεσε τὸ ὄνομά του ἀρρήκτως πρὸς τὰς Μυκῆνας, ὅστις προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Μυκηναϊκὴν ἀρχαιολογίαν καί ὅστις πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀφῆκε τὴν τελευταίαν του πνοὴν εἰς τὴν ἡγαπημένην του γῆν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ κατὰ τὸ 1950 τυχαία ἀνακάλυψις τοῦ δευτέρου βασιλικοῦ περιβόλου ὠδήγησεν ἐκ νέου τὸν Wace πρὸς τὸ ἀνάλημμα ἐκεῖνο, αἱ δὲ ἔκτοτε ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν διεξαχθεῖσαι ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν τρία συνεχόμενα σπουδαῖα οἰκήματα: Τὸ μεσαῖον ὀνομάσθη «οἰκία τοῦ ἐλαιοπράτου», τὸ βορειότερον «οἰκία τῶν ἀσπίδων» καί τὸ νοτιώτερον, «οἰκία τῶν Σφιγγῶν»¹.

Ἡ ἀποκλιθεῖσα οἰκία τοῦ ἐλαιοπράτου ἀποτελεῖται ἐξ ἐνός στενομάκρου διαδρόμου εἰς τὸ Δ. μέρος καί ἐκ σειρᾶς δωματίων πρὸς Α. τούτου. Τὸ βορειότατον τῶν δωματίων² παρουσίασε περίτεχον ἐγκατάστασιν ἐξ ἑνδεκα πίθων περὶ τὸ 1.70 μ. ὑψηλῶν, τοποθετημένων κατὰ μῆκος τῶν τοίχων καί ἐπιμελῶς ἐστερεωμένων κατὰ τὰς βάσεις των διὰ πηλοῦ. Εἷς ὅμως ἐξ αὐτῶν τῶν πίθων (ὁ δεύτερος ἐξ Ἀνατολῶν τοῦ Ν. τοίχου) ἔφερον ἐγκατάστασιν θερμάνσεως, ἥτοι πῆλινον περιτείχισμα εἰς τὸ κάτω ἡμισυ αὐτοῦ, κοῖλον ἔσωθεν καί ἐφωδιασμένον διὰ θυρίδος, διὰ τῆς ὁποίας ἐνετίθετο τὸ πῦρ. Θυρίς καί τοιχώματα ἔφερον σαφῆ τὰ ἴχνη τῆς καύσεως. Ὁ ἀνασκαφεύς, προκειμένου νά δώσῃ μίαν ἐρμηνείαν, μνημονεύει ὅτι εἰς τὴν Τοσκάνην τῆς Ἰταλίας ἐφοδιάζουσι τὰς ἀποθήκας ἐλαίου δι' ἐγκαταστάσεως θερμάνσεως, ἵνα προλαμβάνουν τὴν πῆξιν τοῦ ἐλαίου κατὰ τὴν ψυχρὰν περίοδον τοῦ χειμῶνος. Τοῖχοι καί δάπεδον τοῦ δωματίου ἦσαν κεκαλυμμένα διὰ κονιάματος πηλοῦ. Εἰς τὸ μέσον τοῦ δαπέδου ἀνεκαλύφθη ὄρειδὲς βύθισμα. Χθαμαλὸν φράγμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ κονιάματος, ὕψους 0,10, ὑπάρχει παρὰ τὸν Δ. τοῖχον, προχωρεῖ δὲ καί πρὸ τῆς θύρας τῆς

* SPYR. MARINATOS, *Parfümfabrik und Archiv des Palastes von Mykenai*.

¹ Ὁρα *JHS* 71, 1951, 255 ἐξ. τὴν πρώτην ἔκθεσιν, ἀκολούθως *BSA* 48, 1953, 9 ἐξ. καί 50, 1955, 175 ἐξ. μετὰ εἰκόνων καί σχεδίων.

² *BSA* 1953, σ. 10 εἰκ. 2 ἀρ. 1.

φερούσης ἐκ τοῦ δωματίου πρὸς τὸν μνημονευθέντα διάδρομον. Κατὰ τὸν ἀνασκαφέα πρόκειται περὶ μέτρων περισυλλογῆς τοῦ ὑγροῦ ἐν περιπτώσει διαφυγῆς. Πάντως εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἰδιαίτερος ἐπιμελῆ ἐγκατάστασιν.

Εἰς τὸν διάδρομον καὶ ἀκριβῶς ἔναντι τῆς περιγραφείσης ἐγκαταστάσεως εὐρέθησαν τῷ 1950 τριάκοντα μεγάλοι ψευδόστομοι ἀμφορεῖς, φέροντες οἱ πλεῖστοι πώματα ἐκ πηλοῦ πολλάκις ἐσφραγισμένα διὰ σφραγίδων.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀνακαλύψεως τῶν ἀμφορέων συνέπεσε νὰ μεταβῶ εἰς τὰς Μυκήνας. Ἐνόμισα ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ ἐγκαταστάσεως παρασκευῆς ἀρωματικοῦ ἐλαίου. Ἦδη πολὺ πρὶν εἶχαν καταλήξει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ λεγόμενος ψευδόστομος ἀμφορεύς, τὸ χαρακτηριστικώτατον ἀγγεῖον τοῦ Κρητομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, κατεσκευάσθη εἰδικῶς διὰ νὰ περιλαμβάνῃ ἀρωματικὸν ἔλαιον. Ὁ λόγος ἦτο, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀγγεῖον ὑπόκειται εἰς τόσας διακυμάνσεις ὄγκου. Ἐχομεν τοιαῦτα ἀγγεῖα χωρητικότητος μέχρι 12-14 λίτρων καὶ δι' ἐνδιαμέσων μεγεθῶν καταλήγομεν εἰς μικρότατα ἀγγεῖα, συνήθως μετὰ περιτέχνου διακοσμῆσεως, ἀλλὰ περιεκτικότητος ὀλίγων δεκάδων γραμμαρίων. Τὰ πρῶτα ἦσαν σκεύη χονδρικοῦ ἐμπορίου, τὰ δευτέρα ἐρησιμέυον πρὸς λιανικὴν διάθεσιν τοῦ προϊόντος. Πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐδῶ πραγμάτων ἔλαβον κατὰ μέρος τὸν συγκολλητὴν τῶν ἀνασκαφῶν κ. Ἀργύριον Μαρίνην καὶ παρεκάλεσα τοῦτον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του κατὰ τὴν συγκόλλησιν τῶν ἀγγείων. Ἐχων ὑπ' ὄψει ἀνάλογον περιστατικὸν ἐκ Θέρμου¹ ἐξήγησα εἰς αὐτόν, ὅτι ἂν ὄντως ἐπρόκειτο περὶ ἐλαίου, ὁ χονδρὸς καὶ πορώδης πηλὸς τῶν ἀγγείων θὰ ἀποδώσῃ κατὰ τὴν θέρμανσιν τὴν ὄσμην ἐλαίου. Ἄν δὲ τοῦτο ἤθελε συμβῆ, τὸν παρεκάλεσα νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς ἀνασκαφεῖς, ἵνα οἱ ἴδιοι βεβαιώσωσι τοῦτο. Πράγματι, μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπληροφορούμην, ὅτι οὐ μόνον τοῦτο συνέβη, ἀλλ' ὅτι τινὰ ὄστρακα μὲν εἰς ἐθερμάνθησαν ἔχυσαν τόσον ἔλαιον, ὥστε νὰ ρυπάνωσι καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ συγκολλητοῦ. Οὕτως ἡ οἰκία ἔλαβε τὸ ὄνομα «House of the Oil Merchand».

Ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς ἀπεκάλυψε καὶ νέαν εὐχάριστον ἐκπληξιν, ἥτοι μερικὰς δεκάδας ἐνεπιγράφων πινακίδων. Τοῦτο μὲ ἐνέβαλεν εἰς νέας ἀπορίας, διότι ἐπίστεον καὶ πιστεύω πάντοτε, ὅτι ἡ Μυκηναϊκὴ γραφὴ ἦτο στενῶς περιορισμένη ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων, οὐχὶ δ' εἰς ἰδιωτικὴν χρῆσιν. Ἡ ἀλληλουχία τῆς σκέψεως ἐπέβαλε νὰ θεωρήσω τὰς τρεῖς ἀνωτέρω μεγάλας οἰκίας, τὰς τόσον γειτνιαζούσας πρὸς τοὺς βασιλικοὺς τάφους, τὰς πλήρεις τοιχογραφιῶν καὶ πολυτίμων σκευῶν, τὰς στηριζομένας ἐπὶ κυκλωπέιου ἀναλήμματος, ὡς παραρτήματα τοῦ ἀνακτόρου τῶν Μυκηνῶν².

¹ Ρωμαῖος, ΑΔ, 1, 1915, 259 - 60 καὶ εἰκ. 23.

² Κανίσκιον Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν, 23, 1953, 140. ΜΙΝΟΣ IV (1956), 15. Τὸ ἄρθρον ἐστάλη τὸν Νοέμβριον τοῦ 1954.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἀείμνηστος Ventris εἶχεν ἐπιτύχει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Μυκηναϊκῆς γραφῆς. Ἐγραψα ἀμέσως εἰς αὐτόν, ἐκθέτων τὰς ἀνωτέρω θεωρίας μου περὶ ψευδοστόμων ἀμφορέων καὶ ἐρωτῶν ἂν αἱ πινακίδες τῶν Μυκηνηῶν ἀναφέρουν τι περὶ ἐλαίου, καὶ δὴ ἀρωματικοῦ ἐλαίου. Ἡ ἀπάντησις ὅμως ὑπῆρξεν ἀρνητικῆ. Αἱ πινακίδες ἀνέφερον ἄλλα πράγματα. Μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅμως ὁ Ventris τὸ περιεχόμενον ἄλλης πινακίδος ἐκ Πύλου, ἔνθα πράγματι εἶς τις Ἄρξώτας παρέδωκεν εἰς τινὰ Θυέστην, τιτλοφορούμενον ἀλειφοζόον, ἀρώματα (θύεα) «ἀλείφατι ζεσομένω». Τὰ θύεα αὐτὰ ἦσαν κορίαδνα καὶ κύπειρος¹. Προσέθετεν ὅμως ὁ Ventris, ὅτι ἡ πινακὶς τῆς Πύλου εἶναι δύσκολος καὶ σκοτεινὴ εἰσέτι.

Τὰ γεγονότα ταῦτα μὲ κατέστησαν ἐφεκτικὸν καὶ ἀπέφυγον νὰ δημοσιεύσω τι, μέχρις ὅτου ἡ πρόοδος καὶ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Wace καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Μυκηναϊκῆς γραφῆς ἀπέδειξαν, ὡς νομίζω, τὴν ἀρχικὴν ὑπόθεσίν μου ὡς ὀρθήν. Πράγματι σήμερον φαίνεται σαφέστερον, ὅτι τὰ τρία συνεχόμενα οἰκήματα ἦσαν εἰς μὲν τὰ ἄνω πατώματα κατοικίαι, εἰς δὲ τὰ ἰσόγεια ἐγκαταστάσεις μυρψείων, ἴσως ὑφαντηρίων (τὸ μέγα δωμάτιον τῆς «οἰκίας τῶν Ἀσπίδων», οὗ ἀνάλογον κατὰ τὸ σχῆμα νεωστὶ ἀποκαλυφθὲν εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς Πύλου ἀποδεικνύεται ἐργαστήριον δερματίνων εἰδῶν καὶ ἄλλων ἐξαρτημάτων τῶν ἀρμάτων)² καὶ ἄλλων βιομηχανιῶν. Τὰ μεσολαμβάνοντα γεγονότα, τὰ ὁποῖα προάγουν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐρμηνείαν, εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Μία νεωτέρα πινακὶς τῆς Πύλου, εὑρεθεῖσα κατὰ τὸ 1954, ἀναγράφει δοσοληψίας ἐλαίου μεταξὺ ἐνὸς Κωκάλου καὶ ἐνὸς Εὐμήδους, οἱ ὅποιοι ἐξ ἄλλων πινακίδων εἶναι γνωστοὶ ὡς μυρψοί. Ἐνταῦθα ὅμως τὸ σχετικὸν ἰδεόγραμμα τοῦ ἐλαίου συνοδεύεται καὶ ὑπὸ λεξικῆς γραφῆς ὡς e-ra₂-wo, ἔλαϜον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐβεβαιώθη, ὅτι καὶ μία πινακὶς τοῦ μυρψείου τῶν Μυκηνηῶν, φέρουσα τὸ αὐτὸ ἰδιόγραμμα, ἀναφέρει παράδοσιν ἐλαίου εἰς ἓν πρόσωπον Anea, ὅπερ μεταφράζεται Αἰνείας, καὶ εἰς ἓνα Mano, ἧτοι Μᾶνον - Μῆνον. (τώρα ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ὀνόματα γυναικῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω). Συγχρόνως ἡ πινακὶς τῆς Πύλου ἀναφέρει περαιτέρω, ὅτι παρά τινος Ipesewa παρέδόθησαν 38 δοχεῖα ἐλαίου, ἅτινα καλοῦνται kararewe, κραρῆες, ἢ κλαρῆες. Πέντε νεώτεροι πινακίδες τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ 1955 ἐν Πύλῳ ἐβεβαίωσαν πλήρως, ὅτι erawo σημαίνει ἔλαιον. Εὐρέθησαν εἰς τὴν ὀπισθεν τοῦ μεγάρου ἀποθήκη, ἔνθα οἱ πίθοι ἴστανται ἀκόμη κατὰ χώραν, ἐνεκτισμένοι προσεκτικῶς κατὰ μῆκος τῶν τοίχων, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὸ μυρψεῖον τῶν Μυκηνηῶν³. Συγχρόνως ἀπεδείχθη,

¹ Κανίσκιον Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ ἐ. ἄ. 146. Νῦν μανθάνομεν καὶ τὸ ἔτυμον τοῦ ὀνόματος Θυέστης ὡς καὶ ἀλλαχοῦ Χαλκεὺς καλεῖται εἰς Κα-κέ-ου V. C. 224.

² AJA 62, 1958, Πίν. 138, κάτω δεξιὰ καὶ σελ. 177.

³ VENTRIS - CHADWICK, Documents in Mycenaean Greek, 1956, 217.

ὅτι οἱ 38 κραρεῖς οἱ πλήρεις ἐλαίου εἶναι ἀκριβῶς τὰ ἀγγεῖα ἐκεῖνα, ἅτινα ὀνομάζομεν ἡμεῖς σήμερον ψευδοστόμους ἀμφορεῖς, διότι ὑπάρχει καὶ τὸ σχετικὸν ἰδεόγραμμα ἐπὶ πινακίδος ἐκ Κνωσοῦ¹.

Μία περαιτέρω συμβολὴ τοῦ Palmer αἶρει τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας εὕρισκεν ὁ Ventris ἐπὶ τῆς πινακίδος τοῦ μυρεψοῦ Θυέστου. Μετὰ τὰ κοριάδνα καὶ τὴν κύπειρον ἀναφέρονται «καρποί» (Ka + po), οἶνος, μέλι καὶ «ἔρια». Οἱ Ventris-Chadwick² σταματοῦν καὶ πάλιν ἐνταῦθα πρὸ τῶν δυσκολιῶν. Ὁ Palmer ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι μεταξὺ τῶν ὑλικῶν τῆς ἀρχαίας ἀρωματοποιίας ἀναφέρεται καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ μέλι καὶ ἡ ρίζα τῆς ἱριδος, ὡς ἄλλως ἐκθέτει καὶ ὁ καθηγ. κ. Ἐμμανουήλ³. Περαιτέρω ἀποδεικνύει, ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει βελτιώσεως τῆς φθογγολογίας τῶν συλλαβογραμμῶν ὡς πρὸς τοὺς χειλοῦπερικοὺς φθόγγους δέον νὰ ἀναγνώσωμεν οὐχὶ wiriza ἀλλὰ Firidia, iridia, ὥστε τὸ ἐνιαχοῦ ἀνόητον ἰδεόγραμμα «ἔρια» μεταβάλλεται νῦν εἰς «ρίζα ἱριδος». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ ἔρια φεύγουν ἀπὸ τὸ μέσον καὶ ἀντ' αὐτῶν εἰσέρχεται ἡ ρίζα τῆς ἱριδος, ἥτις εἶναι μεμαρτυρημένον ὑλικὸν τῆς ἀρωματοποιίας⁴.

Ἐν πρᾶγμα ἐχρειάζετο ἀκόμη, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ πλήρως ὅτι ἡ «οἰκία τοῦ ἐλαιοπράτου» εἶναι μυρεψεῖον: Τὰ ἀρωματικά φυτικά συστατικά, τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν διὰ τὸν μυρεψὸν Θυέστην τῆς Πύλου. Ἡ δ' ἀπόδειξις αὕτη παρεσχέθη διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1954, ὁπότε εἰς τὴν συνεχομένην οἰκίαν τῶν Σφιγγῶν ἀνευρέθησαν ἐπτὰ πινακίδες, ὧν τὸ πλεῖστον τοῦ περιεχομένου καταλέγει βότανα καὶ καρυκεύματα⁵.

Ἀναφέροντα kadamija (κάρδαμα), kanaco, ἤτοι κνήκος-κνάκος (πιθανῶς *Carthamus tinctorius*), καὶ δὴ ἐρυθρὰ ἢ λευκὴ, ὡς μνημονεύεται ὑπὸ Διοσκορίδου καὶ Ἡσυχίου. Περαιτέρω καταλέγονται τὰ ἀρωματικά karako γλάχων ἢ βλήχων (*mentha pulegium*)· kono ἢ koino, σχοῖνος· korijadana, κοριάνδρον· kumino, κύμινον· maratuwo, μάραθρον· mita, μίνθα-μίνθη· sasama, σησάμη-σήσαμα· serino, σέλινον καὶ τὸ προβληματικὸν sapide.

Τὰ ἀναφερόμενα εἶδη πιθανῶς ἀνήκουν εἰς δύο κατηγορίας. Τὰ μὲν εἶναι ἀρω-

¹ Documents κλπ. 324 εἰκ. 16. PALMER, *Gnomon*, 29, 1957, 563.

² Documents κλπ. 223 - 24 (ἀρ. 103), πβ. καὶ σ. 218.

³ PALMER, *Gnomon*, ἐ.ἀ. ΕΜΜ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Τὰ ἀρώματα τῶν Ἀρχαίων 12. Ἀρχαία Φαρμ. 1957, 81.

⁴ Ἀκόμη καὶ ἂν ἀπεδεικνύετο, ὅτι ἡ μεταγραφὴ «ἔρια» εἶναι ἡ ὀρθή, δὲν εἶναι τόσον ἀκατάληπτος ἡ παρουσία τῶν εἰς ἔν μυρεψεῖον, ἂν συλλογισθῶμεν ὅτι ὁ οἶσπος (ἡ σημερινὴ λαυολίνη) εἶναι σπουδαῖον φαρμακευτικὸν καὶ καλλυντικόν. Ἐρια οἰσπηρὰ πάλζου σπουδαῖον ρόλον καὶ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ἀρχαίων.

⁵ Documents κλπ. 225 ἐξ.

ματικά συστατικά μεμαρτυρημένως χρησιμοποιούμενα βραδύτερον εις τὴν ἀρωματοποιίαν, τὰ δὲ εἶναι ἀρτύματα ἢ τοῦλάχιστον καὶ ἀρτύματα ἐδεσμάτων. Τὰ ἀρωματικά συστατικά τῶν κλασικῆς ἐποχῆς μυρεψῶν καταλέγονται ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Ἐμμανουήλ¹ καὶ εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Ἀμάρακον, ἄμωμον, ἄνηθον, ἀσπάλαθος, βάλσαμον, βδέλλιον, ἴον, ἴρις, κάγκαμον, κάλαμος, καρδάμωμον κιννάμωμον (καὶ κασσία), κόστος, κρόκος, κύπειρος, κύπρος, κώμακον, λάδανον, λείριον, λιβανωτός, λωτός, μαλάβαθρον, μαστίχη, ναῖρον, νάρδος, νάρτη, ξύλον ἀλόης, πανάξ, ρόδον, σάνταλον, σέλινον, σμύρνα, στύραξ, σχοῖνος, χαλβάνη. Ὡς βλέπει τις, οἱ Μυκηναῖοι μετεχειρίζοντο καὶ ἄλλα (κνήκος, βλήχων, μίνθη), ἐνῶ τὰ κοριάδνα, κύμινα, μάραθα καὶ σήσαμα, ὡς καὶ τινὰ τῶν προηγουμένων, ἦσαν καὶ ἀρωματικά τῶν ἀλειφοζῶων, ἀλλὰ προφανῶς καὶ ἡδύσματα φαγητῶν².

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο ἀπεκαλύφθη βαθμηδόν, ἵνα μετὰ βεβαιότητος εἴπωμεν, ὅτι εὐρίσκόμεθα πρὸ τοῦ πρώτου καὶ μόνου μυρεψείου ἐκ τῆς Μυκηναϊκῆς ἀρχαιότητος. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο. Αἱ πινακίδες, αἱ ὁποῖαι συμποσοῦνται τώρα εἰς ἀρκετὰς δεκάδας, ἀποδεικνύουν ὁσημέραι σαφέστερον, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ περὶ βασιλικῶν ἐγκαταστάσεων. Οἱ Ventris-Chadwick ἤδη πολλαχῶς τοῦ βιβλίου των ἀποκλίνουν ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης, ἀναφέροντες μεταξὺ ἄλλων, ὅτι μία πινακὶς καταλέγει 17 ἀρτοποιούς, πρᾶγμα δύσκολον δι' ἰδιωτικὴν ἐπιχείρησιν. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλως γνωστόν, ὅτι κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν ἐποχὴν δὲν εἶχεν ἀναπτυχθῆ εἰσέτι τὸ ἰδιωτικὸν ἐμπόριον ὑπὸ τὴν χονδρικὴν του μορφήν. Μόνον οἱ βασιλεῖς ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπαφὴν πρὸς ξένας χώρας διὰ τῶν πλοίων των καὶ νὰ προβαίνωσιν εἰς ἀνταλλαγὰς προϊόντων. Ἐχομεν λόγους νὰ πιστεύωμεν, κατὰ τὰ πορίσματα τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ ἡ ἀγγειοπλαστικὴ, ἡ ὑφαντικὴ, ἡ μεταλλουργία, ἡ οἰνοποιία κλπ. εὐρίσκοντο εἰς βασιλικὰς χεῖρας κυρίως³.

Τὸ μυρεψεῖον τῶν Μυκηναίων καθιστᾷ νῦν σαφεστέρας τὰς ἐμπορικὰς ταύτας ἀπασχολήσεις τῶν βασιλέων. Γνωρίζομεν ἐκ τῶν σφηνοειδῶν κειμένων, ὅτι τροφή, ἐνδύματα καὶ ἀρωματικὸν ἔλαιον ἦσαν τὰ τρία ἀναγκαιότατα εἶδη τῆς ζωῆς⁴. Κατὰ τὰς Ἀνατολικὰς πηγὰς εἰς τὰ ἀρώματα οὐδὲ οἱ θεοὶ δύνανται νὰ ἀντισταθοῦν. Ἡ

¹ EMM. EMMANOYHΛ, Τὰ ἀρώματα τῶν Ἀρχαίων, 1940, σ. 10 ἔξ.

² Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν οἱ μυρεψοὶ ἠμποροῦντο καὶ τὰ ἀρτύματα: «Ἄλλ' ἔμπορευέσθωσαν πέπερι, στάχος, κινάμωμον, ξυλαλόνη, ἄμβαρ, μόσχον, λίβανον, σμύρναν, βαρζήν, λουλάκην, λαχάν, λαζούρην, χρυσόξυλον, ζυγαίαν καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα εἰς μυρεψικὴν καὶ βαφικὴν συντελοῦσιν». I. καὶ II. ΖΕΠΟΥ, *Jus Graecoromanum*, II, 382. Τὴν παραπομπὴν ὀφείλω εἰς τὸν πρύτανιν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, συνάδελφον κ. Γ. Μαριδάκη.

³ Πρβλ. καὶ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΝ, ΑΕ, 1930, 29 ἔξ.

⁴ Β. ΜΕΙΣΣΝΕΡ, *Bab. u. Assyrien* I 243 ἔξ., 411.

ἐπάλειψις τοῦ σώματος διὰ λιπώδους οὐσίας ἦτο καὶ ὑγιεινὴ ἀνάγκη, διότι προελάμβανε τὴν ρῆξιν τοῦ δέρματος ὑπὸ τοῦ καυστικοῦ ἡλίου. Παρ' Ὀμήρῳ τὸ ἔλαιον χρησιμοποιεῖται μόνον ὡς ὑγιεινὸν καὶ καλλωπιστικὸν μέσον. Τὸ ἀρχεῖον τῆς El Amarna ἀναφέρει αἰτήσεις ἀρωματικοῦ ἐλαίου ἀπὸ βασιλέως εἰς βασιλέα. Ἐν Ἀνατολῇ παρεσκευάζοντο σησαμέλαια καὶ ἄλλα κατώτερα προϊόντα. Τὸ ἔλαιον τῆς ἐλαίας, τὸ εὐγενέστερον πάντων τῶν ἐλαίων, φαίνεται νὰ ἦτο σχεδὸν μονοπώλιον τοῦ Μινωικοῦ πρῶτον, καὶ εἶτα τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Πρέπει νὰ ἀπετέλει κυριώτατον παράγοντα τοῦ πλούτου τῶν Μυκηναϊκῶν δυναστῶν. Ψευδοστόμους μεγάλους ἀμφορεῖς καὶ μάλιστα ἐνεπιγράφους, προωρισμένους ἐπομένως διὰ τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον τοῦ ἐλαίου, ἐγνωρίζομεν καὶ πρὸ τῶν ἀνακκλύψεων τῶν Μυκηναίων ἐκ πάντων τῶν λοιπῶν ἀνακτορικῶν κέντρων: Θηβῶν, Ὀρχομενοῦ, Ἐλευσίνας, Πύλου, Τίρυνθος. Ἐξυπηρέτουν τὴν ζωηρὰν καὶ ὀργανωμένην βιομηχανίαν τοῦ ἐλαίου.

Ἡ εὐτυχὴς ἀνακάλυψις τῶν Μυκηναίων ἔρχεται τώρα νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ πρῶτον ὀργανωμένον βασιλικὸν μυρεψεῖον μὲ τὰς ἐγκαταστάσεις του, τὰ πρῶτα ὕλικά (ἔλαιον καὶ ἀρωματικά συστατικά), τοὺς χώρους συσκευῆς καὶ τὴν προσεκτικὴν σφράγισιν τοῦ πολυτίμου ἐμπορεύματος. Ἐκ παραλλήλου οἱ βασιλικοὶ γραφεῖς καταγράφουν τὴν σχετικὴν κίνησιν. Ἄλλοι εἰδικώτεροι ἄς ἐρευνήσουν τὰ τῆς τεχνικῆς πλευρᾶς τῶν ἀρωματικῶν ἐλαίων. Τοσοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα ἐκ τῆς ἀνευρεθείσης ἐγκαταστάσεως, ὅτι διὰ θερμάνσεως τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ἄλλων οὐσιῶν ἐντὸς ἐπὶ τούτῳ θερμαινομένου πίθου ἠχμαλωτίζοντο κατὰ τινα τρόπον τὰ πτητικὰ ἀρωματικά συστατικά ἐντὸς τοῦ ἐλαίου. Ἐντεῦθεν ἡ ἔκφρασις τῶν πινακίδων «ἀλειφοζός», ἧς ἀντίστοιχος εἶναι καὶ ἡ τῶν κλασσικῶν Ἑλλήνων «μυρεψός».

Ὁ διαπλάτυνσις τῆς πρὸς τὰς Μυκῆνας ὁδοῦ ἔδωκε πρὸς ἡμᾶς τὴν εὐκαιρίαν νὰ σπουδάσωμεν καλύτερον τὸ βασιλικὸν μυρεψεῖον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐγκατεστημένον εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς οἰκίας. Νέα ἕχνη ἐγκαταστάσεων παρουσιάζονται, ὧν μεταξὺ καὶ μία καπνοδόχος, κατὰ τὰς προσεκτικὰς ἐρεῦνας τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Ν. Βερδελῆ. Διεσπαρμένα τεμάχια πινακίδων, προφανῶς προερχομένων ἐκ τοῦ ἄνω πατώματος, εὐρέθησαν ἀνὰ τὸν ἀνασκαφέντα χῶρον. Ἀνήκουσιν εἰς ἀμφοτέρα τὰ σχήματα, «σελίδος» καὶ «φύλλου φοίνικος». Μία ἐξ αὐτῶν (ἐνδιαμέσου σχήματος) εἶναι ἀκεραία, μία δ' ἄλλη, σχήματος σελίδος, σχεδὸν ἀκεραία. Εὐρέθησαν δὲ καὶ δώδεκα θραύσματα ἐξ ἄλλων, ὧν τινα πιθανὸν νὰ προσκολληθῶσιν εἰς τὰς παλαιότερον ὑπὸ τοῦ Wace εὐρεθείσας. Ριζικὴ αὐτῶν μελέτη καὶ δημοσίευσις δὲν εἶναι δυνατὴ πρὸ τῆς πλήρους ἀνασκαφῆς τοῦ χώρου.

Ἡ ἀκεραία πινακίς (εἰκ. 1) φέρει μίαν μόνην εἰσαγωγικὴν λέξιν, jo-ro-ro-te. Ἀκολουθεῖ ἐν σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἐκλαμβάνω ὡς τὸ ἰδεόγραμμα «ἐλαῖαι» (εἶναι ἐφθαρμένον), ἕτερον ἰδεόγραμμα ἀγνώστου σημασίας (πιθανῶς «μέτρον ὕγρῶν» κατὰ Ven-

tris·Chadwick) μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ 100 καὶ τὸ ἰδεόγραμμα «λέβης, δοχεῖον χωρητικότητος» μετὰ τοῦ γράμματος πῖ (=σῦκα) καὶ τοῦ ἀριθμοῦ 12. Τὸ αὐτὸ σημεῖον πῖ διακρίνεται καὶ εἰς τὸν δεύτερον στίχον σαφῶς, ἀλλ' ὁμοῦ μετὰ κυκλικοῦ σημείου (ἰδεογράμματος?) καὶ τοῦ ἀριθμοῦ 5, ἐκτὸς ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀναγνώσωμεν «σῦκα 105», ὅπερ ἀμφιβάλλω ἂν εἶναι θεμιτόν. Ἡ εἰσαγωγικὴ λέξις δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ἢ «ὡς πορόντες» (=ὡς ἐξῆς παραδῶσαντες) ἢ «ὀφλόντες» (=μείναντες χρεῶσαι). Εἰς ἀμφοτέραις τὰς περιπτώσεις λείπει τὸ ὑποκείμενον, πρᾶγμα ὅμως σύνηθες καὶ εἰς

Εἰκ. 1. Πινακίς ἐκ Μυκηθῶν.

ἄλλαις πινακίδα. Μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως (ἅς κρίνωσιν εἰδικώτεροι!) θὰ ἡδύνατο νὰ προταθῇ ἢ ἀνάγνωσις:

Ὡς πορόντες: Ἐλαῖαι, μέτρα ὑγρά (ἦτοι ἐντὸς ἄλμης) 100. μέτρα χωρητικότητος (ἦτοι ξηραὶ ἐλαῖαι) δοχεῖα 3. Σῦκα, μέτρα 12.

Σῦκα +? μέτρα 5.

Ἡ ἑτέρα, μείζων πινακίς (εἰκ 2), εἶναι ἐφθαρμένη κατὰ τὴν κάτω ἀρ. γωνίαν. Εἶναι λίαν ἐνδιαφέρων κατάλογος 24 γυναικῶν (ἴσως αἱ δύο δωδεκάδες δὲν εἶναι τυχαῖαι ὡς ὑποπολλαπλάσιον τοῦ ἐξηκονταδικοῦ συστήματος τῆς Μεσοποταμίας). Καταλέγονται δ' αἱ γυναῖκες κατὰ ζεύγη, πλὴν τῶν στ. 1 καὶ 11, ἐνθα καταχωρίζονται ἀνὰ μίαν. Ἐπὶ πλεόν, προφανῶς δι' ἔλλειψιν χώρου, ἀναγράφονται αἱ δύο τελευταῖαι γυναῖκες εἰς τὴν μίαν τῶν μακρῶν πλευρῶν τῆς πινακίδος. Δυστυχῶς ἢ ἀνάγνωσις ἐνταῦθα εἶναι δύσκολος. Κατὰ τὴν ἐν Ναυπλίῳ ἐξέτασιν τῆς πινακίδος ἐνόμισα ὅτι δύο μόνον λέξεις ἀναγινώσκονται καὶ τὸ ἀριθμητικόν, ἦτοι ito keramiraqe 2. Ἐπὶ τῆς φωτογραφίας ὅμως βλέπω, ὅτι προφανῶς δύναται νὰ εἶναι ἀσθενῶς χαραχθὲν γράμμα kī

τὸ κατὰ τὴν αὐτοψίαν ἐκληφθὲν ὡς τυχαία φθορὰ τῆς πινακίδος, ὥστε δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ: I to? kerami kiraqe 2, ὁπότε ὅμως αἱ λέξεις εἶναι τρεῖς, ἐπομένως ἡ πρώτη (καὶ ἀμφίβολος) πρέπει νὰ εἶναι εἰσαγωγικὴ λέξις καὶ οὐχὶ ὄνομα κύριον¹.

Ἡ πλήρης μεταγραφὴ τῆς πινακίδος ἔχει ὡς ἑξῆς:

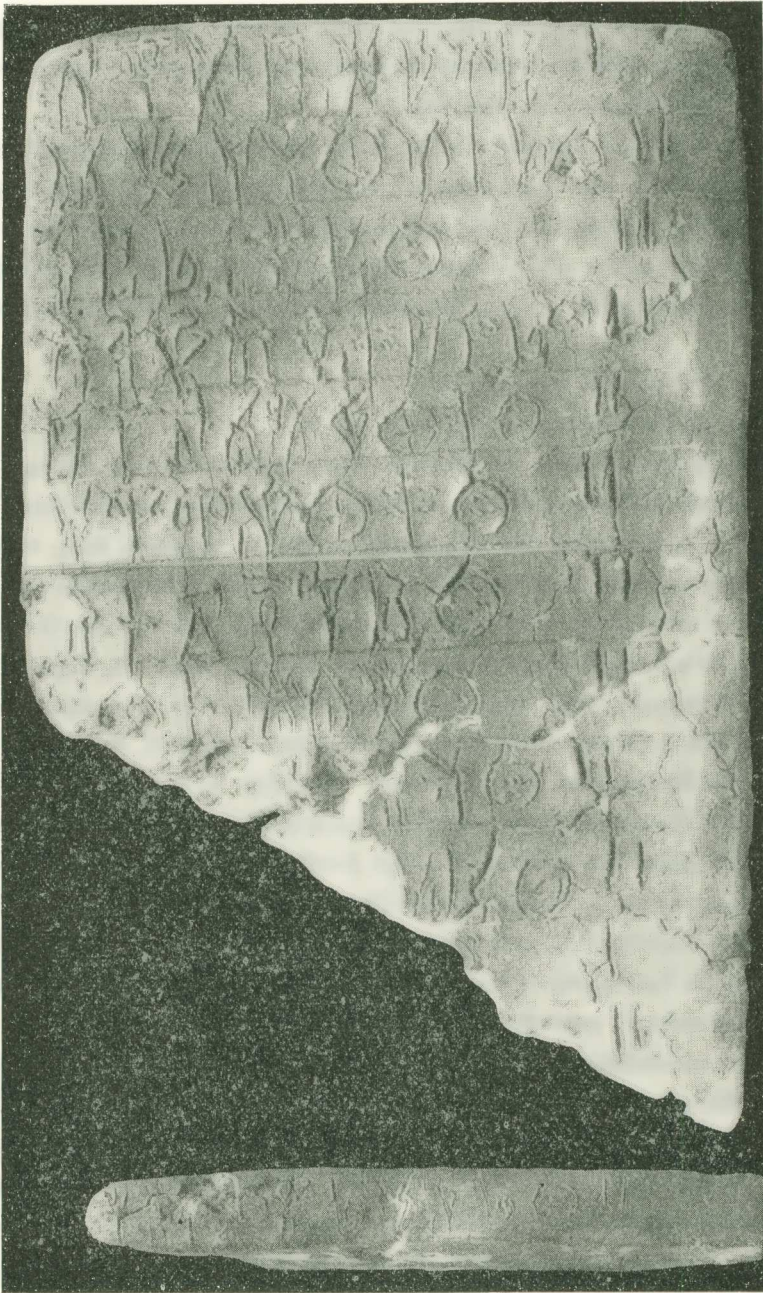
1	wo - di - je - ja de - mi - ni - ja	1
2	ma - no a - re - ka - sa - da - ra - qe	2
3	ri su - ra qo - ta - qe	2
4	e - ri - tu - pi - na te - o - do - ra - qe	2
5	o - to - wo - wi - je - tu - ka - te - qe	2
6	a - ne - a ₂ tu - ka - te - qe	2
7	pi - ro - wo - na ki - ra - qe	2
8	? - ka - ro ke - ti - de - qe	2
9	— — — pi - mo - qe	2
10	— — — — — qe	2
11	— — — — —	1
12	— — — — — qe	2
13	(ράχις) I - to ke - ra - mi ki - ra - qe	2.

Ἐκτὸ παρὼν κατάλογος γυναικῶν, εἷς ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἤδη γνωστὸν γεγονός, ὅτι τὰ πλεῖστα ὀνόματα Μυκηναϊκῶν γυναικῶν λήγουν εἰς — α. Δύο λήγουσιν εἰς — ο (=ὦ), δύο ἕτερα εἰς — ε καὶ ἓν εἰς i— (=ίς). Ἡ εἰς Ἄττικὴν διάλεκτον μεταγλώττισις δὲν θὰ εἶχε νόημα, ἐφόσον τὰ πλεῖστα ὀνόματα εἶναι ἄγνωστα ἢ δύναται νὰ ἀναγνωσθοῦν κατὰ διαφόρους τρόπους. Θὰ περιορισθῶμεν εἰς ὀλίγας παρατηρήσεις.

Στ. 1. Wodijeja εἶναι ὄνομα γνωστὸν καὶ ἐκ Πύλου ἐπανειλημμένως καὶ ἐκ Κνωσοῦ, θεωρεῖται δ' ὑπὸ τῶν Ventris-Chadwick ὡς κύριον ὄνομα. Τὸ ἕτερον ὄνομα δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ Δεμνία. Πάντως τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο δέον νὰ θεωρηθῆ ἔθνικόν, ἐφόσον μία μόνον γυνὴ καταλέγεται ἐν τῷ στίχῳ.

Στ. 2. Μαινώ (πβ. Μαινάς) Ἀλεξάνδρα τε. Τὸ ὄνομα Ma-no ὁμοῦ μετὰ τοῦ A-ne-a τοῦ στ. 6 ἀναφέρονται ἐπὶ παλαιότερας πινακίδος ἐκ Μυκηνῶν, μνημονευθείσης ἤδη, ὡς ἀποδέκται ἐλαίου. Ἐθεωρήθησαν ἀρσενικὰ (Μᾶνος-Αἰνείας). Ἡδὴ πιστοποιεῖται ὅτι πρόκειται περὶ γυναικῶν.

¹ Τὴν αὐτὴν ἀνάγνωσιν ἔκαμεν ἐπὶ τῆς φωτογραφίας καὶ ὁ κ. JOHN CHADWICK ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς δὲν ὀφείλω καὶ τὴν ὀρθοτέραν ἀνάγνωσιν ἐν στ. 2 Arekasadara ἀντὶ τῆς ἐμῆς Aikasadara. Ὁ αὐτὸς ἀναγινώσκει ἐν τέλει τοῦ στ. 9-ri-mo-qe (ἐγὼ pi-mo-qe), ἐν τέλει τοῦ στ. 10-ma-ra-qe, τοῦ στ. 11-0 καὶ τοῦ 12-qe. Εὐχαριστῶ τοῦτον θερμῶς καὶ ἀπὸ τῆς θύσεως ταύτης.

Εἰκ. 2. Πινακίς ἐκ Μυκηθῶν ἀναφέρουσα ὀνόματα γυναικῶν, τιῶν μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῶν.

Στ. 3. Αίσυλλα? (πβ. λῆς λέων, λῆς λειός). Ἡ ἐτέρα γυνὴ φέρει ὄνομα κοινότατον ὡς β'. συνθετ. ἀνδρικῶν ὀνομάτων δυνάμενον νὰ ἀναγνωσθῆ — βάτης, — βώτης ἢ — φοίτης (Documents κλπ. 94). Βάττα?

Στ. 4. Ἐριτυπίνη Θεοδώρα τε. Ἐξ Αἰγυπτιακῶν ἀπεικονίσεων γνωρίζομεν μορφὰς τυπτύσας λίνον κλπ. Ἴσως οὕτω νοητέον καὶ οὐχὶ μετὰ τῆς κακῆς παρασημασίας (χαμαιτύπη, — τυπίς κλπ.). Ὡς πρὸς τὸ σεβάσμιον ὄνομα Θεοδώρα, ἔχον ἤδη διὰ τῆς Βυζαντινῆς περιόδου μέχρι σήμερον ζῶσαν παράδοσιν 3.200 ἐτῶν, πβ. apidora — Ἀμφιδώρα (παλαιότερα πινακὶς Μυκηνῶν), Πολυδώρα Ἰλ. Π 175, θυγάτηρ τοῦ Πηλέως.

Στ. 5. Otowowije θυγάτηρ τε.

Στ. 6. Αἰνεῖα θυγάτηρ τε. Πβ. ἀνωτ. στ. 2.

Στ. 7. Φιλωόνη? Κίρρα τε. Προτιμῶ Κίρρα ἀντὶ ἄλλων δυνατοτήτων. Πβ. kiraijo ἐκ Κνωσοῦ. Πιθανῶς ἢ Pirona ἐκ Πύλου εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ Pirowona¹.

Στ. 11. Ἡ ἀνάγνωσις Ἰτῶ Κεράμιλλά τε θὰ ἦτο σύμφωνος πρὸς τὸ ἀριθμητικόν. Τὸ πρῶτον ὄνομα εἶναι γνωστὸν ἐκ Κνωσοῦ ὡς καὶ τὸ keramija. Ὅπως δῆποτε φαίνεται πιθανωτέρα ἢ ἐκ τριῶν λέξεων ἀνάγνωσις, ὁπότε ἡ πρώτη εἶναι περιγραφικὴ, τὰ δὲ δύο ἕτερα ὀνόματα ἀναγνωστέα Χηραμῆς Κίρρα τε. Χηραμῆς (—ύς) θεωρεῖται Ἀσιατικὸν ὄνομα (πβ. Χηραμύης). Ἐνδειξις περὶ ἀσιατικῶν γυναικῶν; Ἐξεφράσθη ἤδη ἡ γνώμη, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι ἐληίζοντο δούλας ἐξ Ἀσίας.

Ἐκ τῶν θραυσμάτων τῶν ὑπολοίπων πινακίδων ἐν ἀναφέρει ko-na (κοινά?) καὶ perusinwa (περυσινά) ἐλαίας καὶ ἄλλο ἄγνωστον εἶδος καὶ καταλέγει ἔλλειμμα 6 μονάδων. Ἐπὶ ἐτέρου διατηροῦνται αἱ λέξεις to-so (τόσοι) + ἄνδρες (ιδεόγρ.) 20, si-to (σίτος) + ιδεόγρ. σίτου, 4. Ἐτερον ἦτο κατάλογος ἀνδρῶν. Διατηροῦνται pa-ra?-wo, e-ke-na, *85-wi-ja-to (* 85-ja-to γνωστὸν ἤδη ἐκ Μυκηνῶν) καὶ a-si-wi-jo (Ἄσφις), γνωστὸν ἤδη ἐκ Κρήτης καὶ Πύλου. Ἐτερον θραῦσμα διατηρεῖ δύο μόνον ὀνόματα, na-su-to (Νάσυνθος?, γνωστὸν ἤδη ἐκ Μυκηνῶν) καὶ pa-ru-[ko].

Ἐτέρου καταλόγου ἀνδρῶν διατηροῦνται τὰ τέσσαρα τελευταῖα ὀνόματα (τὰ δύο διατηροῦν καὶ τὸ ιδεόγραμμα): na-su-to, pa-ru-ko (Φάρυχος?, πβ. Μόρυχος) te-ra-wo («Τελάων») καὶ a-si-wi-jo. Ὁ «Τελάων» εἶναι ἤδη καὶ αὐτὸς γνωστὸς ἐκ Μυκηνῶν. Ἐτερον θραῦσμα διατηρεῖ τὰ λείψανα τοῦ ὀνόματος qo — καὶ ἐν συνεχείᾳ τέσσαρα πλήρη: ko-ra, ke-ko-jo («Κέρκοιο», γνωστὸν ἐκ Πύλου) wi?-so-ni-jo καὶ o-pe-ra-no-ro μετὰ ιδεογράμματος (πιθανῶς «κύπειρος») καὶ τοῦ ἀριθμοῦ 40. Τὸ

¹ Ὁ CHADWICK διερωτᾷται, μήπως πρόκειται περὶ περιγραφικοῦ ὀνόματος kira=γίλλα, ἀναλόγου πρὸς τὴν θυγατέρα, συγκρίνων τὸ νεογιλλός.

τελευταῖον ὄνομα ὡς *opera-no* — «'Οφελάνωρ», εἶναι γνωστὸν ἐκ Πύλου καὶ ὡς *opera-pore* «'Οφελάνορι» (δοτ.) ἐκ Μυκηνῶν. Δεδομένου ὅτι τὸ ο καὶ υ ἐναλλάσσονται εἰς τὴν Μυκηναϊκὴν διάλεκτον (Documents κλπ. 77, 145) δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν καὶ Ὑπεράνωρ (μεμαρτυρημένον Κρητικὸν ὄνομα), τοῦ ὁποῖου ἔχομεν οὕτω τὰς τρεῖς πρῶτας πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ.

Τρία ἄλλα πολὺ μικρὰ θραύσματα διατηροῦν *to-mi* + σῆτος, *tu-ta-a*, καὶ *to-so* (τόσοι) — 57, οἶνος 5. Ἔτερον διατηρεῖ δυστυχῶς δύο μόνον λέξεις, ἀλλὰ σπουδαίας, διότι πρόκειται περὶ μετακινήσεως ἢ καταλόγου ἀνδρῶν ἐκ διαφόρων πόλεων: *si-jo* + ἰδεόγρ. ἀνήρ καὶ *ti-jo* + ἰδεόγρ. ἀνήρ. Περὶ Ρίου, ἀναφερομένου καὶ ἐν Πύλῳ, ἐγράφησαν ἤδη ἀρκετά. Ἐν τελευταῖον τεμάχιον διατηρεῖ τοὺς τρεῖς πρῶτους στίχους, κολοβοὺς καὶ τούτους: *i-jo-te* (ἰόντες; γνωστὸν ἐκ Πύλου) καὶ ὑπαλλήλως τὰ δύο ὀνόματα *85-*wi-ja-to* + «ἀνήρ» καὶ *mo-i-da* + «ἀνήρ». Ἀμφότερα τὰ ὀνόματα εἶναι γνωστὰ ἐκ Μυκηνῶν. Ἐὰν καὶ ἐδῶ πρόκειται περὶ μετακινήσεων στρατιωτικῆς φύσεως, ὡς πιθανολογεῖται περὶ Πύλου, ἔχομεν πρὸ ἡμῶν πράγματι καθολικὸν κίνδυνον, ἴσως ἐκεῖνον, εἰς ὃν ὑπέκυψεν ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς. Ἔτερον ἐνδιαφέρον γεγονός εἶναι τὰ κύρια ὀνόματα, τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ μετὰ τῆς Πύλου καὶ τῆς Κνωσοῦ. Συνωνυμία βεβαίως εἶναι λίαν πιθανή. Ἄν ὅμως πρόκειται περὶ τῶν αὐτῶν προσώπων, τότε ἔχομεν μίαν ἀπόδειξιν περὶ τῆς παραλλήλου ζωῆς καὶ τῆς ταυτοχρόνου καταστροφῆς εἰς τὰ τρία ἀρχεῖα τῶν ἀνωτέρω ἀνακτόρων.

Τὸ τέταρτον ἀνάκτορον, τὸ τῆς Τίρυνθος, ὡς καὶ αἱ τελευταῖαι ἔρευναι τοῦ 1957/58 ἀποδεικνύουν, κατεστράφη κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν III Β ἐποχὴν, ἤτοι βραχὺ πρὸ τοῦ 1200 π. Χ. Φαίνεται νὰ εὐρισκώμεθα πρὸ συγχρόνου καὶ καθολικῆς καταστροφῆς εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέκυψαν καὶ αἱ Μυκῆναι, τοῦλάχιστον ἡ Κάτω πόλις. Ἄν κρίνωμεν ἐκ τοῦ παραδείγματος τῶν Μυκηνῶν, δεόν ἴσως νὰ ἀναμένωμεν τὴν εὐχάριστον ἐκπληξιν τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἀνακτορικοῦ ἀρχείου καὶ εἰς τὴν Κάτω πόλιν τῆς Τίρυνθος.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Διαρκούσης τῆς ἐκτυπώσεως ἔλαβον, ὑπὸ τῶν συγγραφέων εὐγενῶς ἀποσταλέν, τὸ βιβλίον *The Mycenae Tablets II* ὑπὸ E. Bennet, A. and E. Wace καὶ J. Chadwick (Philadelphia, Amer. Philosoph Society, March 1958). Ἐντὸς τοῦ δωματίου 1, ἤτοι τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ μυρσεψείου εἰς τὴν «οἰκίαν τοῦ ἐλαιοπράτου» εὐρέθη μία καὶ μόνη πινακίς (Fo 101). Εἶναι δυσνόητος καὶ τὴν πραγματεύονται ἐν ἐκτάσει οἱ Bennet-Chadwick (σ. 96-7 καὶ 106-7). Πάντως εἶναι βέβαιον, ὅτι ἀναφέρει ἔλαιον προσκομιζόμενον ἢ διανεμόμενον κατὰ μικρὰς ποσότητας, μεταξύ 2 καὶ 36 λίτρων. Ἡ ὑπόθεσις ἡμῶν περὶ μυρσεψείου συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι γί-

νεται διανομή ἐλαίου ἀρωματικοῦ, παρεσκευασμένου ἤδη. Τοῦτο θὰ ἦτο βεβαιότερον ἂν ἢ λ. ri-we-rí-si ὄντως σημαίνει Πιερίσι, ἤτοι προσφορὰν πρὸς τὰς Μούσας.

Τὸ μέλι καὶ ὁ οἶνος ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὴν ἀρχαίαν μυρεψικὴν, ὁ οἶνος εἰς τὸ λεγόμενον Γλεύκινον μύρον (Ἐμμ. Ἐμμανουήλ, Τὰ ἀρώματα τῶν Ἀρχαίων 26), οἶνος δὲ μετὰ μέλιτος εἰς τὸ λεγόμενον Βασιλικὸν (Ὁ αὐτός, Ἀρχεῖα Φαρμακευτικῆς, τεύχος 5 Ἰουν. 1957, σ. 89), καὶ εἰς τὸ λεγόμενον Ὠκίμινον (Τὰ ἀρώμ. 29). Ἡ πινακὶς τῶν Μυκητῶν Ge 603 (The Myc. Tablets II, σ. 81, πβ. σ. 67 καὶ 109) ἀναφέρει ἀποκλειστικῶς ἀρωματικὰ συστατικὰ μετὰ τῶν μέτρων αὐτῶν. Ἐν στ. 1 ὑπάρχει χάσμα δύο γραμμάτων καὶ ἀκολουθεῖ]ka-ra-to + κύαθος (ιδεόγρ.) 1. Ἐὰν συμπληρώσωμεν (ιδεόγρ.) οἶνος α—] ka-ra-to, ἔχομεν ἓτι γνωστὸν συστατικὸν τῆς ἀρωματοποιίας (ἄκρατος). Ὁ Chadwick (109) προτείνει τὴν ἀνάγνωσιν κάλαθος «ἂν ἢ λέξις εἶναι πλήρης». Τὸ σχῆμα ὅμως τοῦ ιδεογράμματος δυσκόλως δύναται νὰ ὀνομασθῇ κάλαθος (πάντοτε βεβαίως κατὰ τὴν ὀνοματολογίαν τῶν κλασσικῶν Ἑλλήνων).

ZUSAMMENFASSUNG

Die Ausgrabungen von A. Wace in Mykenai haben in den letzten Jahren (von 1950 an) drei nebeneinander liegende Gebäude, unweit vom Schatzhause der Klytaimnestra, ans Licht gebracht. Sie wurden vom Ausgräber als Privathäuser charakterisiert und die Namen (von N. nach S.) Haus der Schilde, Haus der Oelhändlers und Haus der Sphinge bekommen. Das «Haus des Oelhändlers» zeigte viele Vorratsvasen, darunter eine mit HeizungsVorrichtung. Daneben wurden zahlreiche Bügelkannen ausgegraben, darunter einige noch versiegelt, die sicher Oel enthielten. Hier werden Gedanken und Beobachtungen dargelegt, auf Grund von denen dieses «Haus» von Anfang an vom Verf. als eine Salbölfabrik gedeutet wurde.

Die Fortsetzung der Grabungen brachte zahlreiche Schrifttafeln ans Licht, von denen einige aromatische Pflanzen und Samen erwähnen, die wie wir aus antiken Quellen wissen, zur Herstellung von Salben dienten. Zugleich hat der Fortschritt der Entzifferung bewiesen, dass eine Tafel aus dem «Haus» Oel erwähnt, während die Vasen, die wir heute Bügelkannen nennen, damals kararewe hiessen und zur Beförderung von Oel dienten. So sind allmählich alle wünschenswerte Beweise hervorgekommen, dass wir in der Tat mit einer Salbölfabrik aus der mykenischen Zeit zu tun haben.

Weiter wird die Ansicht verteidigt, dass die mykenische Schrift nur innerhalb der Paläste in Gebrauch gewesen ist, dagegen bei Privatleuten nicht. Da weiter der damalige Handel in den Händen der Könige stand, müssen die drei ausgegrabenen Gebäude nicht Privathäuser, sondern Annexe des Palastes gewesen sein. Mit dieser Ansicht stimmen die umfan-

greichen Unternehmungen und das zahlreiche Personal überein, die auf den Schrifttafeln erwähnt werden. Ein älteres Täfelchen erwähnt eine Gruppe von 17 Brotbäckern, während ein zuletzt gefundenes und hier publiziertes neues Täfelchen eine der grössten vorhandenen Frauenlisten von insgesamt 24 Personen enthält.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΗ ΜΕΛΩΝ

ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑ.— Πειραματική έρευνα επί της χρονίας τοξικότητας της διαζινόνης, υπό Α. Άγγελῆ καὶ Γεωργ. Λογαρά*. Άνεκοινώθη υπό τοῦ κ. Γεωργ. Ίωακείμογλου.

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

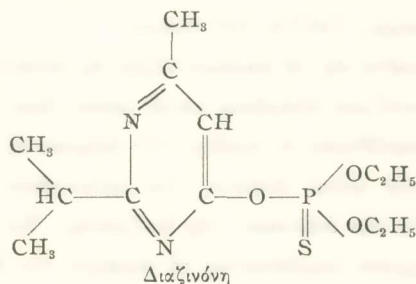
Αί διεξαχθεῖσαι εἰς ἀγροτικόν πληθυσμὸν τῆς νήσου Κερκύρας έρευναι υπό τοῦ ἐνὸς ἐξ ἡμῶν^{1,2} ἔδειξαν ὅτι ἄτομα λαμβάνοντα ἀπὸ τριμήνου ἔλαιον ἐλαίων περιέχον ὑπολείμματα παραθείου παρουσιάζουν ἐλάττωσιν τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης, ὅτι δὲ μετὰ ἐξάμηνον ἢ ἐλάττωσις αὕτη ἦτο μικροτέρα μολονότι τὰ ἄτομα ταῦτα συνέχιζον λαμβάνοντα τὸ παραθειοῦχον ἔλαιον.

Όθεν προέκυψεν ἀπορία χρήζουσα πειραματικῆς διερευνήσεως, ἂν καὶ κατὰ πόσον ἢ ἐξακολουθητικὴ λήψις ὑπολειμμάτων ὀργανικῶν φωσφορικῶν ἐστέρων προκαλεῖ εὐαισθητοποίησιν τοῦ ὀργανισμοῦ ἢ σχετικόν τινα ἐθισμόν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνελάβομεν τὴν διενέργειαν πειραμάτων ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐπιλέξαντες ἐκ τῶν οὐσιῶν τούτων τὴν διαζινόνην** ὡς νεωτέραν καὶ ὀλιγότερον τοξικὴν.

* A. ANGELIS and GEORGE LOGARAS, Experimental study on the subacute toxicity of Diazinon. (Έκ τοῦ Έργαστηρίου Πειραματικῆς φαρμακολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν).

** Αὕτη εἶναι διαιθυλοθειοφωσφορικὸς ἐστέρ τῆς 2-ἰσοπροπυλο-4-μεθυλο-6-ὑδροξυ-πυριμιδίνης.

Συντετέθη⁵ υπό τοῦ H. Gysin, εἶναι ὑγρὸν ἄχρουν, ὀλίγον παχύρρευστον, εἰδικῶ βάρους 1,116 - 1,118, πολὺ ὀλίγον διαλυτὸν ἐν ὕδατι, εὐδιάλυτον εἰς τοὺς ὀργανικοὺς διαλύτες καὶ τὰ λιποεἶδη. Έν συγκρίσει μὲ τὸ παραθεῖον παρουσιάζει μεγαλύτεραν τάσιν ἀτμῶν.

Ἐθεωρήθη σκόπιμος :

Α) ἡ χρονία χορήγησις μετὰ τῆς τροφῆς μικρᾶς δόσεως διαζινόνης εἰς λευκοὺς ἐπίμυας καὶ ἡ μελέτη τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς χρονίας ταύτης λήψεως ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης α') τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων τοῦ αἵματος καὶ β') τοῦ ἐγκεφάλου.

Β) ἡ ἐφ' ἅπαξ χορήγησις τοξικῆς μὴ θανατηφόρου δόσεως διαζινόνης δι' ἐνδοπεριτοναϊκῆς ἐνέσεως εἰς ἀριθμὸν φυσιολογικῶν ἐπιμύων καὶ εἰς ἀριθμὸν ἐπιμύων λαβόντων ἐπὶ 8 ἐβδομάδας τὴν περιέχουσαν τὴν διαζινόνην τροφήν καὶ ἡ συγκριτικὴ μελέτη τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς τοξικῆς ταύτης δόσεως ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου τῶν δύο τούτων ομάδων.

Διὰ τὰ πειράματα ἐχρησιμοποιήθησαν ἐπίμυες (*mus norvegicus albus*) τῆς καλλιεργείας τοῦ φαρμακολογικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, προερχόμενοι ἐκ στελέχους Wistar τῆς Φιλαδελφείας. Ἦσαν ἡλικίας δύο περίπου μηνῶν κατὰ μέσον ὄρον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πειράματος, βάρους 100 - 110 γραμμ., καὶ εἶχον καλῶς ἀπὸ μακροῦ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τούτου.

Ἰδιαιτέρα φροντίς κατεβλήθη διὰ τὴν καλὴν ἀνάμειξιν τῆς διαζινόνης μετὰ τῆς τροφῆς, ὥστε αὕτη νὰ εἶναι ὁμοιομερής. Ἡ ἀνάμειξις ἐγένετο εἰς ἀναλογίαν 250 μερῶν διαζινόνης, ἧτοι πρὸς 1.000.000 μέρη τροφῆς. Πρὸς τοῦτο ἐζυγίζετο ἡ διαζινόνη ἐπὶ ἀναλυτικοῦ ζυγοῦ, προσετίθετο μικρὰ ποσότης ἀμύλου καὶ τὸ προκῦπτον μείγμα προσετίθετο βαθμηδὸν ὑπὸ συνεχῆ λειοτρίβησιν ἐντὸς ποσότητος κόνεως ἰγάλακτος. Ἡ περαιτέρω ἀνάμειξις ἀπῆται ἀρκετὰς ὥρας γενομένη κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τῆς προσθήκης τοῦ μείγματος ἐντὸς ἐκάστου συστατικοῦ ὑπὸ συνεχῆ λειοτρίβησιν. Ἡ σύνθεσις τοῦ σιτηρεσίου τῶν πειραματοζώων ἦτο ἡ ἐξῆς :

Ζυθοζύμη 1 χιλ/μον, ἄλευρον ἀραβοσίτου 13 χιλ/μα, κόνις γάλακτος 4 χιλ/μα, ἄλευρον σίτου 4 χιλ/μα, καζεΐνη 1800 γραμμ., NaCl 100 γραμμ., Κιτρικὸς σίδηρος 20 γραμμ., KJ 20 γραμμ., CaCO₃ 100 γραμμ.

Ἡ τροφή ἐχορηγεῖτο εἰς τὰ πειραματόζωα εἰς ποσότητα 8 γραμμ., ἡμερησίως, ὅθεν ἕκαστον πειραματόζωον ἐλάμβανε κατὰ μέσον ὄρον 0,002 γραμμ. διαζινόνης ἡμερησίως. Ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν συνόλῳ 170 ἐπίμυες ἐξ ὧν 85 θήλειαι καὶ 85 ἄρρενες. Ἡ διαίρεσις κατὰ φύλον ἐγένετο, ἵνα μελετηθοῦν τυχὸν ὑπάρχουσαι κατὰ φύλον διαφοραὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς διαζινόνης. Ἐκ τούτων 80 ἐξ ὧν 35 ἄρρενες καὶ 45 θήλειαι ἤρχισαν λαμβάνοντες τὸ περιέχον τὴν διαζινόνην σιτηρέσιον. Δις μετὰ ἀπόροdon ἐβδομάδος καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνὰ διαστήματα 2 ἐβδομάδων ἐγένετο προσδιορισμὸς τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς 5 ἄρρενας καὶ 5 θήλειαι καὶ ἐλαμβάνετο ὁ μέσος ὄρος κεχωρι-

σμένως, καθ' ὅσον ἐκάστη διδομένη τιμὴ ἀποτελεῖ τὸν μέσον ὄρον τῶν εὐρεθεισῶν εἰς πέντε περιπτώσεις. Ὅθεν κατὰ τὴν πρώτην μέτρησιν ἕκαστον πειραματόζωον εἶχε λάβει συνολικῶς 0,014 γραμμ. διαζινόνης, κατὰ τὴν δευτέραν 0,028 γραμμ., κατὰ τὴν τρίτην 0,056 γραμμ., κατὰ τὴν τετάρτην 0,084 γραμμ., κατὰ τὴν πέμπτην, ἤτοι μετὰ 8 ἐβδομάδας, 0,112 γραμμ. 5 θήλεις ἐπίμυες συνέχισαν τρώγοντες τὸ αὐτὸ σιτηρέσιον ἐπὶ 2 εἰσέτι ἐβδομάδας, ἤτοι συνολικῶς ἐπὶ 10 ἐβδομάδας, λαβόντες ἐν συνόλῳ 0,140 γραμμ. διαζινόνης καὶ ἕτεροι 5 ὁμοίως θήλεις διέκοψαν τὴν λήψιν διαζινόνης εἰς τὸ τέλος τῆς 8^{ης} ἐβδομάδος καὶ συνέχισαν ἐπὶ 2 ἐβδομάδας λαμβάνοντες φυσιολογικὴν τροφήν. Ἔτεροι 10 ἐπίμυες καθ' ὅλον τὸ ὡς ἄνω χρονικὸν διάστημα διετηρήθησαν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους διαβιώσεως, λαμβάνοντες ὡς μάρτυρες τὴν αὐτὴν τροφήν, ἄνευ ὅμως διαζινόνης. Μετὰ τὴν πάροδον τῶν 8 ἐβδομάδων ἐχορηγήθησαν εἰς 20 ἐπίμυας 10 ἄρρενας καὶ 10 θήλεις ἐκ τῶν χρονίως λαβόντων διαζινόνην καὶ εἰς 35 ἐτέρους φυσιολογικοὺς 20 ἄρρενας καὶ 15 θήλεις, 30 Mg/Kg διαζινόνης δι' ἐνδοπεριτοναϊκῆς ἐνέσεως καὶ προσδιωρίσθη εἰς τούτους τὸ ποσοστὸν ἐλαττώσεως τῆς δραστικῆς ἱκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου μετὰ 1, 4, 24 ὥρας καὶ 6 ἐβδομάδας εἰς τοὺς φυσιολογικοὺς καὶ μετὰ 4 καὶ 24 ὥρας εἰς τοὺς χρονίως λαβόντας διαζινόνην.

Καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ πειράματος τὰ πειραματόζωα οὐδὲν σὺμπτωμα παρουσίασαν, συμπεριφερόμενα φυσιολογικῶς.

Ἡ χρησιμοποιηθεῖσα εἰς τὰ πειράματα διαζινόνη ἦτο καθαρὸν σκεύασμα τῆς περιεκτικότητος ταύτης 100 %, εὐγενῶς παραχωρηθεῖσα ἡμῖν παρὰ τῆς Ἐταιρείας Geigy τῆς Βασιλείας τῆς Ἑλβετίας.

Διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς χολινεστεράσης ἐχρησιμοποιήθη βασικῶς ἡ μέθοδος H. O. Michel³ μὲ ἐλαχίστας τινὰς τροποποιήσεις ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα φυγοκεντρήσεως καὶ τὸν χρόνον παραμονῆς εἰς τὸ ὕδατόλουτρον. (J. Frawley⁴ καὶ συνεργάται).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

A) Ἐπίδρασις τῆς χρονίας λήψεως διαζινόνης καὶ τῆς διακοπῆς τῆς προσλήψεως.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς χρονίας λήψεως διαζινόνης μετὰ τῆς τροφῆς εἰς ἀναλογία 250 μερῶν εἰς τὸ 1.000.000 ἐπὶ τῆς δραστικῆς ἱκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου ὡς καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς διακοπῆς τῆς λήψεως καταφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω ἀποτελεσμάτων: (Πρὸβλ. Πίνακα I καὶ διάγραμμα I).

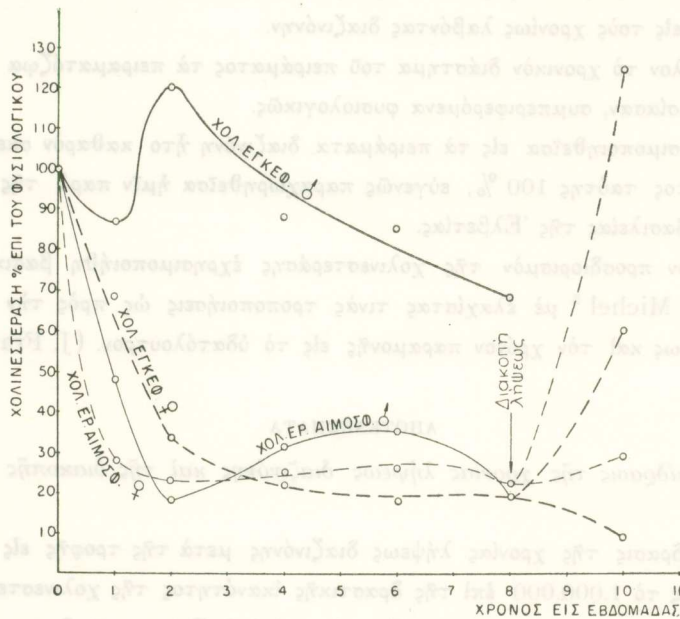
B) Ἐπίδρασις μεγάλης ἐφ' ἀπαξ δόσεως διαζινόνης.

α) Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνδοπεριτοναϊκῆς χορηγήσεως τοξικῆς μὴ θανατηφό-

ΠΙΝΑΞ Ι

εμφαίνουν τα αποτελέσματα της χρονίας λήψεως διαζιμόνης μετά της τροφής επί της δραστηκής ικανότητος της χολινεστεράσης ως και τα αποτελέσματα της διακοπής της λήψεως.

Ἄριθμὸς ἐξετασθέντων πειραματοζώων		Χρονικὸν διάστημα λήψεως διαζιμόνης	Χρονικὸν διάστημα διακοπῆς λήψεως	Σύνολον χρονικοῦ διαστήματος	Ληφθεῖσα ποσότης διαζιμόνης εἰς γ.	Δραστηκὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης εἰς ἑκατοστὰ τοῦ φυσιολογικοῦ, θεωρουμένου 100%			
						Ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια		Ἐγκεφάλου	
Θηλ.	Ἄρρ.	Εἰς ἑβδομάδας			Θηλ.	Ἄρρ.	Θηλ.	Ἄρρ.	
5	5	1		1	0,014	28	48	69	87
5	5	2		2	0,028	23	18	34	120
5	5	4		4	0,056	25	31	23	88
5	5	6		6	0,084	26	35	18	85
5	5	8		8	0,112	22	19	19	68
5		8	2	10	0,112	124		60	
5		10		10	0,140	29		9	

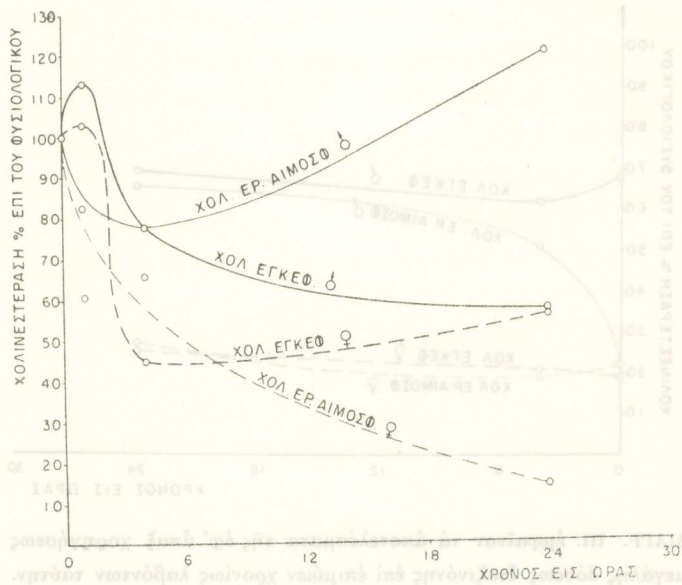
ΔΙΑΓΡ. Ι. εμφαινον τα αποτελέσματα της χρονίας λήψεως διαζιμόνης μετά της τροφής ως και τα εκ της διακοπής της λήψεως. (σημ. διά βέλους).

φόρου δόσεως διαζινόνης επί τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης φυσιολογικῶν ἐπιμύων ἔχουν ὡς κατωτέρω : (Πρβλ. Πίνακα II καὶ διάγραμμα II).

ΠΙΝΑΞ II

ἐμφαίνων τὰ ἀποτελέσματα τοξικῆς μὴ θανατηφόρου δόσεως διαζινόνης ἐνδοπεριτοναϊκῶς ἐνεθείσης ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης φυσιολογικῶν ἐπιμύων.

Ἀριθμὸς ἐξετασθέντων πειραματοζώων		Ἐνεθείσα ποσότης	Χρόνος ἐξετάσεως μετὰ τὴν ἔνεσιν	Δραστηκὴ ικανότης τῆς χολινεστεράσης εἰς ἑκατοστὰ τοῦ φυσιολογικοῦ, θεωρουμένου 100 ⁰ / ₀			
Θηλ.	Ἄρρ.			Ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια		Ἐγκεφάλου	
				Θηλ.	Ἄρρ.	Θηλ.	Ἄρρ.
5	5	30 mg/kg	1 ὥραν	61	83	103	113
5	5	»	4 ὥρας	66	78	45	78
5	5	»	24 ὥρας	14	121	56	57
10	10	»	6 ἑβδομάδας		100		94

ΔΙΑΓΡ. II. ἐμφαίνων τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφ' ἅπαξ χορηγήσεως μεγάλης δόσεως διαζινόνης εἰς φυσιολογικοὺς ἐπιμύας.

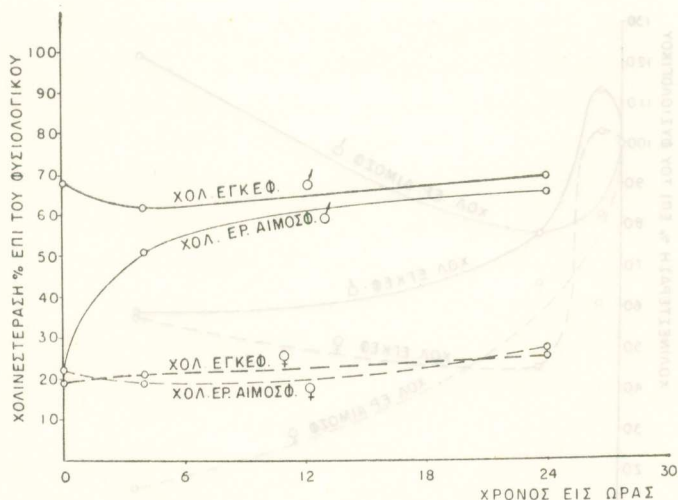
β) Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνδοπεριτοναϊκῆς χορηγήσεως τοξικῆς μὴ θανατηφόρου δόσεως διαζινόνης ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης ἐπιμύων, χρο-

νίως (8 έβδομ.) λαβόντων διαζινόνην, έχουν ως κατωτέρω: (Πρβλ. Πίνακα III και διάγραμμα III).

ΠΙΝΑΞ III

έμφαίνων τὰ ἀποτελέσματα τοξικῆς μὴ θανατηφόρου δόσεως διαζινόνης ἐνδοπεριτοναϊκῶς ἐνεθείσης ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινστεράσης ἐπιμῶν χρονίως (8 εβδομάδας) λαβόντων διαζινόνην.

Ἀριθμὸς ἐξετασθέντων πειραματοζώων		Χρόνος λήψεως διαζινόνης ἀπὸ τοῦ στόματος	Ληφθεῖσα ποσότης διαζινόνης	Ἐνεθείσα ποσότης	Χρόνος ἐξέταστος μετὰ τὴν ἔνεσιν εἰς ὥρας	Δραστικὴ ἰκανότης τῆς χολινστεράσης εἰς ἑκατοστὰ τοῦ φυσιολογικοῦ, θεωρουμένου 100%			
Θηλ.	Ἄρρ.					Ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια		Ἐγκεφάλου	
		Θηλ.	Ἄρρ.	Θηλ.	Ἄρρ.				
5	5	8	0,112			22	19	19	68
5	5	8	0,112	30 mg/kg	4	19	51	21	62
5	5	8	0,112	»	24	27	65	25	69

ΔΙΑΓΡ. III. έμφαίνων τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφ' ἅπαξ χορηγήσεως μεγάλης δόσεως διαζινόνης ἐπὶ ἐπιμῶν χρονίως λαβόντων ταύτην.

ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ

Ἡ πρόσληψις διαζινόνης εἰς ἀναλογίαν 250 μερῶν εἰς τὸ ἑκατομμύριον προκαλεῖ ἔντονον ἀναστολήν τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος καὶ μεγαλυτέραν μετὰ 2 ἐβδομάδας. Ἡ ἐλάττω-

σις ἤτο ἀντιθέτως μικρότερα μετὰ 4 ἐβδομάδας καὶ διετηρεῖτο εἰς τὰ αὐτὰ ἐπίπεδα μετὰ 6 ἐβδομάδας, παρουσιάσασα ὅμως ἐλαφρὰν πτώσιν ἐκ νέου μετὰ 8 ἐβδομάδας καὶ μικρὰν αὐξήσιν μετὰ 10 ἐβδομάδας. Ταῦτα ἐπὶ τῶν θηλέων πειραματοζῶων.

Ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἡ διαζινόνη δὲν διαφέρει ἄλλων ἐστέρων ὡς τοῦ φθοριοφωσφορικοῦ διῖσοπροπυλεστέρος (DFP), τοῦ παραθείου καὶ τῆς ὀκταμεθυλοπυροφωσφοραμίδης (OMPA), ἄλλα ὅμως παράγωγα ὡς ὁ διαιθυλξυθειοφωσφορικός ἐστήρ τῆς 7-ὑδροξυ-4-μεθυλοκουμαρίνης (E-838) προκαλοῦν μόνον ἐλαφρὰν ἀναστολὴν τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων μετὰ δύο ἐβδομάδας, ἀλλ' ἡ ἐνέργειά των εἶναι πλέον ἐντονος μετὰ 8 ἐβδομάδας.⁴

Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ὅτι ἐνῶ ἡ μέση θανατηφόρος δόσις (DL₅₀) τῆς διαζινόνης εὐρίσκειται εἰς ἀναλογίαν 1 : 10 πρὸς τὴν μέσην θανατηφόρον δόσιν τοῦ παραθείου, ἡ ἐνέργεια ταύτης ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης εἶναι ἐξ ἴσου ἰσχυρά^{5,6}.

Ἀξιοσημεῖωτα εἶναι καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου. Ἐπὶ ταύτης διαπιστοῦται ὅτι ἡ πρόσληψις διαζινόνης προκαλεῖ προοδευτικὴν ἐλάττωσιν τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου ἀλλὰ μὲ πολὺ βραδύτερον ρυθμὸν (μετὰ μακρότερον χρονικὸν διάστημα) ἀπὸ τὸν παρατηρούμενον ἐπὶ τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων. Ἡ προκαλουμένη ὅμως ἐλάττωσις τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν προκαλουμένην εἰς τὴν τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων. Παρετηρήθη μάλιστα ὑπὸ τινων συγγραφέων, ὅτι κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου, αὕτη ὑπερβαίνει τὸ 100 % τοῦ φυσιολογικοῦ⁷.

Ἡ ἐλάττωσις τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης εἰς τοὺς θήλεις ἐπίμυας εἶναι πλέον ἐντονος ἀπὸ ὅ,τι εἰς τοὺς ἄρρενας.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων μετὰ χορήγησιν ἐφ' ἅπαξ μεγάλης δόσεως διαζινόνης δι' ἐνδοπεριτοναϊκῆς ἐνέσεως ἔδειξεν ὅτι μετὰ πάροδον 6 ἐβδομάδων ἡ δραστηκὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης μετὰ σημειωθεῖσαν πτώσιν ἐπανῆλθεν εἰς τὰ φυσιολογικὰ ἐπίπεδα.

Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα συμφωνοῦν μὲ ἀνάλογα ἀποτελέσματα δι' ἄλλων ἐστέρων. Κατὰ πειράματα τῶν J. Frawley, E. Hagan καὶ G. Fitzhugh μετὰ ἐφ' ἅπαξ χορήγησιν μεγάλης δόσεως φθοριοφωσφορικοῦ διῖσοπροπυλεστέρος (DFP) παραθείου, πυροφωσφορικοῦ τετρααιθυλεστέρος (TEPP) ὀκταμεθυλοπυροφωσφοραμίδης (OMPA) καὶ ἄλλων παραγῶγων εὐρέθη ὅτι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ φυσιολογικὸν τῆς δραστηκῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων μετὰ πτώσιν εἰς τὰ 40 % τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ περισσύτερον ἀπῆτει περίοδον πλέον τῶν 4 ἐβδο-

μάδων. Υποστηρίζεται υπό τῶν Koelle, Gilman⁸ καὶ Harrison, E. Burwell καὶ C. A. Finch⁹, ὅτι ὁ χρόνος οὗτος εἶναι ὁ ἀπαιτούμενος διὰ τὴν παραγωγὴν νέων ἐρυθροκυττάρων. Τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται γενικῶς παραδεκτόν, διότι τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια ὠρισμένων θηλαστικῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἐπέδρασεν *in vitro* φωσφορικός τις ἐστὴρ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ ἐπανακτοῦν τὴν δραστικότητα τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐντὸς βραχέως σχετικῶς διαστήματος¹⁰. Καὶ ἄλλοι ἐρευνῆται ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ χρόνος ἐπανόδου τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης εἰς τὸ φυσιολογικὸν ἀποδεικνύει τὸν χρόνον ἀναπαραγωγῆς τῶν ἐρυθροκυττάρων.

Ἐπὶ τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου μεγάλαι δόσεις διαζίνονης ἐφ' ἅπαξ εἶχον ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν.

Μετὰ τὴν διακοπὴν προσλήψεως διαζίνονης ἡ δραστικὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων μετὰ 2 ἑβδομάδας ὄχι μόνον ἐπανέρχεται εἰς τὸ φυσιολογικόν, ἀλλ' ὑπερβαίνει σημαντικῶς καὶ τὰς φυσιολογικὰς τιμάς. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι ταχεῖα. Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι, ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης, ἡ διαζίνονη διαφέρει ἄλλων παραγῶγων ὡς τοῦ πυροφωσφορικοῦ τετρααιθυλεστέρος, τῆς ὀκταμεθυλοπυροφωσφοραμίδης, τοῦ παραθείου καὶ ἄλλων εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀποκατάστασις τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης βαίνει μὲ πολὺ βραδύτερον ρυθμόν.

Ἰδιαιτέρας μνείας ἄξιον εἶναι τὸ δεδομένον, ὅτι μολονότι ἡ δραστικὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου κατῆλθεν εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα (μέχρις καὶ τοῦ 9 % τοῦ φυσιολογικοῦ), τὰ πειραματόζωα δὲν παρουσίασαν κλινικόν τι σύμπτωμα, χαρακτηριστικόν τῆς δηλητηριάσεως διὰ τοῦ φαρμάκου τούτου. Τὸ εὐρημά μας τοῦτο συμφωνεῖ μὲ εὐρήματα ἄλλων ἐρευνητῶν δι' ἄλλων φωσφορικῶν παραγῶγων τῆς ὁμάδος ταύτης⁷. Οἱ B. Cohen καὶ συνεργάται⁷ εὔρον ὅτι διὰ τοῦ φθοριομεθυλοφωσφορικοῦ ἐστέρος τῆς ἰσοπροπυλικῆς ἀλκοόλης τοξικά συμπτώματα εἰς τοὺς ἐπίμυας δὲν ἐνεφανίζοντο, ὅταν ἡ δραστικὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης κατῆρχετο καὶ εἰς πολὺ χαμηλὰ ἐπίπεδα ἀκόμη (μέχρι 15 % τοῦ φυσιολογικοῦ). Ταῦτα ἐνεφανίζοντο μόνον, ὅταν ἡ χολινεστεράση τοῦ ἐγκεφάλου κατῆρχετο κάτω τοῦ 10 % τοῦ φυσιολογικοῦ. Ἀκόμη περισσότερο οἱ Frawley καὶ συνεργάται παρετήρησαν ὅτι ἐνῶ ἡ δραστικὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων διὰ τῆς προσλήψεως ὀκταμεθυλοπυροφωσφοραμίδης (OMPA) εἶχε κατέλθει εἰς 1-5 % τοῦ φυσιολογικοῦ, τὰ ζῶα δὲν παρουσίαζον κλινικὰ συμπτώματα δηλητηριάσεως. Διὰ τοῦτο δὲ ὑποστηρίζεται ὑπὸ ἀρκετῶν συγγραφέων ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων δὲν ἀποτελεῖ ἀσφαλῆ δείκτην τοῦ βαθμοῦ τῆς δηλητηριάσεως. Μάλιστα παρετηρήθη

ἐπὶ ὀξείας δηλητηριάσεως ὅτι, ἐνῶ ἡ δραστικὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων παραμένει εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα, σημειοῦται ἐξαφάνισις τῶν ἀρχικῶν συμπτωμάτων τῆς δηλητηριάσεως. Διατυποῦται δὲ ἡ γνώμη ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς προσαρμογὴν τοῦ ἐγκεφάλου εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα χολινεστεράσης ἢ εἰς ταχυτέραν ἀναπαραγωγὴν ταύτης εἰς τὸν ἐγκέφαλον¹. Ὑπὸ ἄλλων ἐρευνητῶν, τῶν Cohen, Frawley, διεπιστώθη μάλιστα ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων δὲν βαίνει παραλλήλως μὲ τὴν ἐμφάνισιν κλινικῶν συμπτωμάτων δηλητηριάσεως.

Νομίζομεν ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων ἢ τοῦ ὀλικοῦ αἵματος ἔχει περιορισμένην ἀξίαν ἐπὶ ὀξείας δηλητηριάσεως, διότι ἐκ ταύτης δὲν δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν σαφῆ συμπεράσματα ὡς πρὸς τὴν βαρύτητα ταύτης. Ἐχει ἐν τούτοις μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἔρευναν τῆς προσλήψεως ὑπολειμμάτων διὰ τῶν τροφίμων, τὰ ὅποια ἐψεκάσθησαν διὰ τῶν παρασιτοκτόνων τούτων οὐσιῶν. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, τὸ ὅποιον ἔχει μεγίστην πρακτικὴν σημασίαν, εἶναι σύμφωνοι ὅλοι οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὸ θέμα.

Τὰ εὐρήματα ἡμῶν κατόπιν ἐνέσεως τοξικῆς δόσεως διαζινόνης εἰς φυσιολογικοὺς μάρτυρας καὶ εἰς ζῶα διατρεφόμενα ἐπὶ ὀκτῶ ἐβδομάδας διὰ τροφῆς περιεχομένης διαζινόνης, ἔδειξαν ὅτι δὲν λαμβάνει χώραν εὐαισθητοποιήσις εἰς τὸ δηλητηρίον. Ὅχι μόνον τὸ ἀξιόλογον τοῦτο εὐρημα δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀσφαλές, ἀλλὰ θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐξαγάγῃ καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐλαττοῦται ἡ εὐαισθησία τῶν ζῶων ἐναντι τοξικῆς δόσεως τοῦ φαρμάκου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1) Ἡ καθημερινὴ πρόσληψις διὰ τῆς τροφῆς τῆς διαζινόνης ἔχει ἀθροιστικὴν τοξικὴν ἐνέργειαν ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς προοδευτικῆς ἐλαττώσεως τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου.

2) Ἡ πρόσληψις διαζινόνης διὰ τῆς τροφῆς εἰς ἀναλογίαν 250 μερῶν εἰς τὸ ἑκατομύριον προκαλεῖ προοδευτικὴν καὶ ἔντονον ἀναστολὴν τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου.

3) Ἡ παρατηρουμένη μετὰ 2 ἐβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λήψεως ἐλάττωσις τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων, παραμένει σχεδὸν εἰς τὰ αὐτὰ ἐπίπεδα, παρὰ τὴν συνεχιζομένην ἡμερησίαν λήψιν τοῦ δηλητηρίου.

4) Ἡ προοδευτικὴ ἐλάττωσις τῆς δραστικῆς ἰκανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου, βαίνει μὲ πολὺ βραδύτερον ρυθμὸν. Ἐνῶ ἡ δραστικὴ ἰκανότης τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων ἔχει κατέλθει εἰς τὸ κατώτερον σημεῖον

μετά 2 εβδομάδας, ή ελάττωσις τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὰ θήλεα πειραματόζωα εἶναι σημαντικὴ μετὰ 6 εβδομάδας καὶ φθάνει εἰς τὸ μέγιστον μετὰ 10 εβδομάδας· εἰς τὰ ἄρρενα ἡ ελάττωσις τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου βαίνει μὲ πολὺ βραδύτερον ρυθμὸν.

5) Ἡ ἐφ' ἅπαξ χορήγησις τοξικῆς δόσεως δι' ἐνδοπεριτοναϊκῆς ἐνέσεως, προκαλεῖ ἔντονον ἐλάττωσιν τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων, ἰδίᾳ τῶν θηλέων ἐπιμύων καὶ μικροτέραν τοῦ ἐγκεφάλου. Μετὰ 6 δὲ εβδομάδας παρατηρεῖται πλήρης ἀποκατάστασις τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης.

6) Διεπιστώθη μεγαλυτέρα εὐαισθησία ἔναντι τῆς διαζιόνης τῶν θηλέων ἐπιμύων ἢ τῶν ἁρρένων.

7) Ἐκ τῆς χορηγήσεως ἐφ' ἅπαξ τοξικῆς δόσεως τοῦ φαρμάκου εἰς ζῶα μὲ χρονίαν δηλητηρίασιν καὶ εἰς μάρτυρας διεπιστώθη ὅτι δὲν λαμβάνει χώραν εὐαισθητοποίησις, ὡς ὑπεστηρίχθη διὰ τινὰ ἄλλα παράγωγα τῆς ὁμάδος ταύτης.

8) Τοῦναντίον διεπιστώθη ὅτι ἐλαττοῦται ἡ εὐαισθησία τῶν ζῶων ἔναντι ἐφ' ἅπαξ τοξικῆς δόσεως τοῦ φαρμάκου.

9) Μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς προσλήψεως διαζιόνης ὑπὸ ζῶων, τὰ ὁποῖα ἐπὶ 8 εβδομάδας προσελάμβανον ταύτην, ἡ δραστηκὴ ικανότης τῆς χολινεστεράσης τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων ἐπανερχεται ταχέως (ἐντὸς 2 εβδομάδων) εἰς τὰ φυσιολογικὰ ἐπίπεδα, ἐνῶ συγχρόνως παρατηρεῖται ταχεῖα ἄνοδος καὶ τῆς χολινεστεράσης τοῦ ἐγκεφάλου.

10) Ὁ προσδιορισμὸς τῆς δραστηκῆς ικανότητος τῆς χολινεστεράσης τοῦ αἵματος (ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων ἢ ὀλικῶν αἵματος) ἔχει περιορισμένην ἀξίαν διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς βαρύτητος τῆς ὀξείας δηλητηριάσεως. Ἐχει ὅμως μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἔρευναν τῆς προσλήψεως ὑπολειμμάτων διὰ τροφίμων, τὰ ὁποῖα ἐψεκάσθησαν διὰ τῶν ἐντομοκτόνων τούτων.

S U M M A R Y

In previous investigations of one of us (G. Logaras) the whole blood cholinesterase activity of 357 individuals (this Journal **31**, 1956, 91) and six months later of 666 individuals has been measured (this Journal **31**, 1956, 439) using the field test of Limperos and Ranta as has been modified by D. R. Davies and J. D. Nicholls. From these studies it has been shown that no increased sensitivity is acquired towards further ingestion of parathion. But on the contrary the toxicity of residues of parathion in olive oil is probably diminished progressively.

The present work is concerned with the subacute toxicity of diazinon on rats. The findings can be summarized as follows:

Subacute feeding of 250 ppm diazinon leads to a cumulative inhibition of erythrocyte and brain cholinesterases. The inactivation of erythrocyte and brain cholinesterases (ChE) by the compound under study as a function of time is shown in fig. I.

Within two weeks feeding, erythrocyte ChE was decreased to a level of 23 per cent of normal and was maintained at this level until withdrawal. Concomitantly, brain ChE was decreased to a level of 34 per cent of normal after 2 weeks and reached 9 per cent of normal after 10 weeks.

In the male rats the inhibition of erythrocyte and brain ChE is less rapid. The animals did not develop any toxic signs. The administration of a single sublethal dose of diazinon by intraperitoneal injection caused within 1 hour intense inhibition of erythrocyte Cholinesterase in the female rats and smaller one of the brain ChE. After 6 weeks the erythrocyte ChE returns to normal levels. (fig. II). The female rats are more sensitive to diazinon than the male rats.

By the administration of a single toxic dose of diazinon to rats fed this poison and to controls it has been found that no increased sensitivity is taking place as has been advocated for other members of the organic phosphates. (fig. III). On the contrary, a decrease of sensitivity has been proved.

After withdrawal of the compound in rats fed for 8 weeks with diet contraining diazinon erythrocyte ChE regenerates rapidly and returns to normal within 2 weeks; less rapidly increased the regeneration rate of brain ChE.

The plasma or erythrocyte ChE measurements offer little help in evaluating the degree of exposure and severity of the acute poisoning. But appear to be of considerable value, as a means of detecting chronic exposures through ingestion of residues of organic phosphates in foodstuffs sprayed by these insecticides.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γ. ΛΟΓΑΡΑΣ, Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ και Ν. ΚΑΡΥΔΗΣ, Συμβολή εις τήν φαρμακολογίαν του παραθείου. *Πρακτ. 'Ακαδ. 'Αθηνών* 31 (1956) σ. 91.
2. Γ. ΛΟΓΑΡΑΣ, Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ και Δ. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ, Παρατηρήσεις επί τής χολινεστεράσης του αίματος κατόπιν απορροφήσεως ίχνων παραθείου εκ τροφίμων. *Πρακτ. 'Ακαδ. 'Αθηνών* 31 (1956), σ. 439.
3. H. O. MICHEL., An electrometric method for the determination of red blood cell and plasma cholinesterase activity. *The journal of laboratory and clinical medicine* 34 (1949), σ. 1564.
4. J. D. FRAWLEY, E. C. HAGAN and O. G. FITZHUGH., A comparative pharmacological and toxicological study of organic phosphate - anticholinesterase compounds. *Journal Pharmac. Exp. Ther.* 105 (1952), σ. 156.

5. GASSER, Über ein neues Injektizid mit breitem Wirkungsspektrum. *Ztschr. f. Naturforschung* 5 (1953), σ. 225 - 232.
 6. SPECTOR., Handbook of Toxicology T. I. acute toxicity of solids, liquids and gases to laboratory animals. W. Saunders, 1956.
 7. B. STANLEY COHEN, FRED W. OBERST, J. W. CROOK and C. HARRISON., Effects of repeated exposure of G. B. vapor on erythrocyte and brain cholinesterases in rats. *J. Pharmac. Exp. Ther.* 1956, σ. 209.
 8. G. B. KOELLE and A. GILMAN., The relationship between cholinesterase inhibition and the pharmacological action of di-isopropyl-fluorophosphate (DFP). *J. Pharmac. Exp. Therap.* 87 (1946), σ. 421.
 9. HARRISON, E. BURWELL and C. A. FINCH., *Fed. Proc.* 10 (1951), σ. 357.
 10. COHEN F. and M. CHRISTENSEN., Regeneration of erythrocyte and brain cholinesterase activity in rats after sublethal exposure to G. B. vapor. *Journal Pharmac. Exp. Ther.* 116 (1956), σ. 218.
 11. G. B. KOELLE and A. GILMAN., Anticholinesterase drugs. *Pharmacol. Rev.* 1 (1949), σ. 166 - 216.
-